

Q. B. V.

DISSERTATIO HISTORICA

DE

INITIIS

REI LITERARIE
IN
SVETHIA,

QUAM

*Consensu ampliss. Ordin. Philosoph.
In Reg. Acad. Aboënsi,*

P RÆ S I D E

V I R O C L.

D_N. ALGOOTHO A.
SCARIN,

HISTOR. ET PHILOS. CIVIL. PROFESS.
ACADEMIÆQUE BIBLIOTHECAR.

publico examini subjicit

MARTINUS TOLPO, n. f.

BOREA-FENNO,

Ad diem XIV Decembr. Anni MDCCL.

H. I. Q. S.

ABOÆ, imprim. Direct. Reg. Acad. Aboëns. Officin.

Typogr. JACOB MERCKEL.

S:æ R:æ M:tis
REGNIQUE SVECIÆ
SENATORI,
ILLUSTRISSIMO ET EXCELLENTISSIMO
COMITI AC DOMINO,

D:NO CAROLO
GUSTAVO
TESSIN,
AULÆ ET CANCELLARIÆ
SUPREMO PRÆFECTO,
PRINCIPIS GUSTAVI EDUCATIONIS

MODERATORI,

SERAPHICI ET NIGRÆ AQUILÆ ORD:

EQUITI,

UT ET
ACADEMIÆ REG. ABOENSIS

CANCELLARIO,

DOMINO GRATIOSISSIMO,

Cum ad PRINCIPIS salutem & publicæ rei incrementum, consiliorū summa TUORUM, COMES & CANCELLARIE Magne, sese referat, neq; in ceteras civitatis partes solum politioris doctrinæ Tuæ opes largo simu effundas, sed de eo sollicitus sis quam maxime, quomodo ad augmentum scientiarum publicè utilium, Angliae, sine pari, Cancellario conformeris; inque nostræ gentis ordinanda re literaria, PRINCIPIS, cuius Nomen geris; vestigia persequaris: cui, quam TIBI, in solemnum pietatis testificationem, literariorum munusculum hocce magis debeam, nullum invenio. Nempe cum sublimi constitutus loco illo sis, quo fata & fortunæ civiton dispensantur, & inter ceteras curas, restaurandæ rei literariae laborem ad TUAM providentiam, QUORUM MAGNI INTEREST, pertinere voluerint, penitus non ingratum fore spero studium collectioni insumtum earum rerum, que in studiorum, hoc orbe, pristinum & primævum statum introducunt, & demum quantam literis cladem, patriæ verò vastationem, domi forisque, papismus acceleraverit, exdlicant & exponunt. Fateor

momentis rerum maximarum semel iterumque admonitum memet ad non prætereundum accessiones illas, quas, tenebrarum evoluto magno interregno, sub AUGUSTIS PRINCIPIBUS artium penes nos seminaria habuerint. Sed cum ad ordinem succendentium rerum & temporum, non prisci ævi seriem pertineat recensio illa, dum qua, provisu sapiente TUO, ornamenta dignitatis, salutares pace belloq; artes sint habituræ, displicescere cœperit, premere curas istas & in opportuni magis aliud tempus transmittere, consilium esse existimavi. Interim conatum literariorum primicias basce Heroi & Musagetæ TIBI sacras esse volui; cum voto, ut pro Rege & Grege intrepidos ausus & gloria facta TUÀ supremum NUMEN secundet. dum certo certius confido, qua es almâ & avitâ beneficiandi virtute, eadem auctoritatis consensione magna quoque clientem TUAM, literatae Fenniae progeniem TEMET sospitaturum. Sic voveo

GRATIOSISSIMÆ CELSITUDINI

TUÆ

devotissime addictus servus

MARTINUS TOLPO.

S:Æ R:Æ M:TIS

MAXIMÆ FIDEI VIRO,

Reverendissimo

PATRI ac DOMINO

DN. JOHN ANN IBROWALLIO,

S. S. Theologiæ DOCTORI

EXCELLENTISSIMO,

Diœcœeos Aboënsis EPISCOPO

EMINENTISSIMO

Academiæ ad Auram PRO-CANCELLARIO

MAGNIFICENTISSIMO

Senatus Ecclesiastici PRÆSIDI

GRAVISSIMO

Scholarum per diœcesin EPHORO

ADCURATISSIMO,

Reg. Societ., quæ Holmiæ est, literariæ MEMBRO

MAXIME INCLYTO,

MÆCENATI SUMMO.

IGnoscas, reverendissime PRÆSUL, quod leviusculum hoc specimen academicum TIBI consecrare ausim. Aqua & sale litamus, qui thura non habemus. Non temeritas, non nimia confidentia stimulus, sed materiæ nobilitas & venerabundæ mentis testificandæ sollicita cura me-

met permoverunt, ut reverendissimo NOMINI TUO hasce
lucubrations meas juveniles: De *Initiis rei literariae in*
Svetbia inscribere ausus sim. Summam TUAM gratiam,
qua literarum cultores amplecteris, prædicent, quibus ma-
jor ad summa quævis prædicanda, vis inest. Mihi satis
erit tacite eam venerari, & efficere ne illa indignus sim.
Gratulor vero mihi hanc occasionem, qua has pagellas
TIBI, magne Mæcenas, inscribere liceat ceu testes qua-
lescumque animi in Te devotissimi, lucem juxta de No-
mine TUO, quam ex se nullam habent, mutuaturas. Ad-
spice ergo, reverendissime PATER, munus hocce chartace-
um non quale in se est, sed quale ex animo meo, hoc
est devotissimo, **TIBI** jam offertur. Hoc si feceris, ma-
teries satis ampla mihi subministrabitur gratiæ tuæ ce-
lebrandæ. Quod reliquum est, supplex precor, ut in po-
sterum spes & fortunas meas **TIBI** habeas commenda-
tas, quo fata mea, tuis sub auspiciis feliciorum fenti-
ant progressum. Servet Te ad Nestoris annos NUMEN
clementissimum salvum, fospitem & incolumem, in reipu-
blicæ ecclesiasticae & literariae emolumentum, Familia
TUÆ nobilissimæ fulcrum & clientum tuorum spem & fo-
latium! Ita votet

NOMINIS TUI REVERENDISSIMI

MERCENARII SUMMO.

Cultor devotissimus
MARTIN TOLPO.

VIRO

Admodum reverendo atque amplissimo,

D: NO NICOLA O
TOLPO,

Ecclesiarum quæ in Kumā & Harjawalda DEO colliguntur,
ANTISTITI vigilantissimo; nomarchia inferioris Satagundiæ
PRÆPOSITO dignissimo,

PARENTI CHARISSIMO.

Adest iam tempus, PARENS Optime, quo apud Te
ratio reddenda mihi villicationis meae, quam accu-
ratè hactenus aetatem egerim, liberali an vero illi-
berali ocio tempora mea consecraverim. Rei bene gerendæ
instrumenta, nulla ingenii vi mea celebranda, per omnes
aetatis gradus affatim in me cumulasti. Quod verò ta-
bellam votivam & obligatoriam, quam Nomini Tuo de-
dicare institui, loco, quo destinaveram, non nisi serius &
lente suspendam, campi, quem ad famam decurrere ipse
mibi præstituisti, spatiösior arena in causa fuit, quam
transitu non nisi diducto, velis remisque concitato licet,
a me confici posse prævidi. Effecisti, fateor, opis &
dextrae Tuæ adminiculo, ne inter currendum impinge-
rem, & demum, non ex voto confecta re, pedem intem-
pesti-

pestivè retraherem; quin, ne quae mente praecepi, temere
perirent, ipse ego quoque, quantum potui, mentis meae
aciem operaे intendi: Sed cum esset multifariam secta
via, quam ingressus sum, & ad tenendam semitam, qua
tenui eundum erat, ad non unius praeconis vocem sequen-
dam memet ipsa necessitas adigeret, si ab initio timide,
& quod dicitur, suspensa manu curas basce attractasse,
& demum praestitutum curae demensum antevertisse vi-
debor, non vecordiae alicui aut dissimilliae mentis stu-
dio, sed occasiō plus ultra progrediendi, una cum tem-
pore raptim sese subducenti tribuas velim. Quidquid sit,
tennem & tenerum partum huncce suscipe & conserva,
maturioresque fructus, si volet DEUS, maturioribus an-
nis exspecta. Ego verò Supremum NUMEN castis, nullo
non tempore locoque, precibus obtestabor, velit ex immensa
bonitate sua Te, Parens optime, in annos bene multos so-
spitem & incolumem conservare. Vigeas amor & tuta-
men domus nostrae, Tuæque salutis curâ familiae in-
columentatem longum conserva. Est & erit illa votorum
summa.

Admodum reverendæ dignitatis TUÆ

Fili obsequentissimi
MARTIN. TOLPO.

Viro Juveni
Doctrinae morumque elegantia ornatissimo,
D:no MARTINO
TOLPO,
De
INITIIS REI LITERARIÆ IN SVECIA,
publice disputaturo, sororis filio dilectissimo.

EN! Juvenis, veterum pandis primordia rerum;
Litterulas Sveonum dum primas rite recludis.

Non nobis tantum, at Patriæ nos esse debere
Natos, egregie firmas præsente labore.

Tu Patriam illustras, Patriæ pergrata propago,
Sinceris Sveonum patriotis semper amanda,

Tu Patriam decoras nisu ac conamine summo;
Te natale solum quoque rursus condecorabit.

Jam DEUS Omnipotens tua cœpta serena secundet!
Dirigat in finem clementer singula faustum!

Paucis his gratulari voluit

MART. GRÅÄ.
Rector Scholæ Cathed. Aboenf.

Conspiclus DISSERTATIONIS

- §. 1. In gentilissimo maiores nostros a cultura liberalium ingeniorum procul remotos fuisse perhibet.
- §. 2. Institutionem literariam apud Christianos intra & extra patriam in monasteriis inde obtinuisse affirmat.
- §. 3. Abdomini non literis intenta monachorum vita intumescentis iterum retumque barbarie causa fuit.
- §. 4. Una cum Christianismo, ad humanitatem septentrionalium mores magis magisque mitescere coepertunt.
- §. 5. Ante invectam palam & publicè religionem Christianam, ejus addiscendæ, pariterque vetetis ferocie in ordinem redigendar causâ, Sveo-Gothi nostri Flandriæ DORSTATUM concessere.
- §. 6. TOURHOLTIUM inde literarum studiosi migrare coeperunt.
- §. 7. Cum terrâ marique transitus ob siderent pirate, ad CORBEJAM Saxoniam literarias profectiones suas nostrates direxerunt.
- §. 8. Eodem tempore, RAMSOLÆ non procul distitum monast. convenerunt.
- §. 9. Ex quo BREMA metropolis & arctoi orbis Roma facta fuit, in illam urbem, pietatis & literarum causa, denso magis agmine, migravit patræ juventus.
- §. 10. Sacerdotii versus imperium, de die in diem, contumacia crescens; in primis vero metropolitanorum Bremensium superis invisa superbia causa fuit Scandia ab ecclesia Bremensi desecationis.
- §. 11. Postquam Svecanæ ecclesia metropolis esse desit ecclesia illa, alia loca, utpote ANGLIAM & præcipue LUTETIAM PARISIORUM, literas mercatum, concessere nostrates; quorum, honoris causa, alii nomine quoque appellantur.
- §. 12. Aboënsis cleri ANTISTITES, natione Fenni, Parisiensis academiae reatores nominantur nonnulli.
- §. 13. Ad comparandam Romani, puta justinianæ juris scientiam, BITURIGIUM, TOLOSAM, AURELIAM, & cetera Francicæ gentis emporia literarum, maiores se quoque contulerunt.
- §. 14. Ad regnum pontificium provehendum disciplinam ejus ævi publicam & privatam accommodatam fuisse, indicat.
- §. 15. De institutione Sveticae juventutis Italica, & quidem præcipue Romanâ agit. Item de GUSTAVO ADOLPHO rege, utrum in illis locis, studiorum gratia, adolescentes vixerit, disquiritur.
- §. 16. Seculo XV. PRAGAM, LIPSIAM aliaque Germaniae loca concessere studiosi ex Svetia & Fennia multi.
- §. 17. Durante unione trium regnum systematicâ, Sveti & Dani, quæ in utraque gente instituta fuere studia sive universalia sive trivialia, promiscue invisebant.
- §. 18. Illa peregrina institutio, quid monstri parturiverit, in fine explicat & exponit.

* * * * *

SYM-

SYMPATRIOTA

Palxophile

IN PAUCIS DILECTE

Vetera omnia meliora esse quamvis nullus agnoscam;
attamen cum palam & aperte constet, sine explicita
vetustatis notitia, non exigua studiorum partem sterilem
& incomtam, præjudiciisque aliis super aliis illusori-
am esse solere: saltem ab iis non rejectum iri spero
meam in recognoscendis vetustis fastorum libris quan-
tillam industriam, qui, quam in utraque domo DEi,
non ecclesia solum sed & schola nobis a pontificiis su-
perbe prius sit illusum, scire desiderant. OLAUM HER-
MELINUM, Aulae & Pindi delicium, etiamnum apud Dor-
patenies agentem; de LITERARUM PER SEPTENTRIONEM IN-
CREMENTIS commentationem ingressum fuisse accepi. Ve-
rum quo usque in proposito illo progredi potuerit;
num præter prima stamina & operis designationem quid-
quam præstiterit, in locis nesciis ego quoque nescius
sum. Quidquid sit, quamvis ad operam, quam pollice
docto vir illustris texuit, nulla mihi respiciendi pote-
stas fuit, ad telam eandem radiis inferendam meis, ex-
empli auctoritas illius me nilominus extimulavit. Pa-
ria præstare quamvis supra virium mearum mensuram
longe positum sit, aditus ad illud, quod rei caput est,
rimari tamen consilium esse existimavi; spe fretus mihi-
met

met ad operas, quæ eruditorum esse solent, imperito,
apud omnes bonos paratam fore excusationem, si in
conficiendo artis specimine, ad perfectionis apicem, non
pauca elaborandi industriae meæ fese subduxerint. Su-
perfunt, scio, lectora nomina & rerum momenta multa,
quæ indagine nulla illaqueare potui. Sed qui spe-
cilegii non parum alienæ diligentiaæ relinquere consti-
tui, ad quantillæ spei meæ commendationem satis habe-
bo, si saltem primoribus digitis attrectando, quæ forte
alii intermisere, salivam & affectionem eorum animis ex-
citare poterim, qui ab opaca vetustate, liquido &
diluto colore me magis sunt imbuti. Tu verò, Lector
benevole, si sine ordine peregrinatus sim, si præstitutum
iter migrasse, & nescio quo impetu hesterna cum vetustis
commiscuisse Tibi videbor, velim non temere a me i-
dem, sed altiore animo factum existimes, nempe ut quid
in pontificiorum scholas suscepitæ peregrinationes monstri
alant, non ex intervallo, sed *in nexu*, & uno, quod dicitur,
intuitu quis introspicere possit. Vale & ut congeries
persistat, materiei plus, si commodum fuerit, coacerva.
Si minus, quod a tenebris in lucem, à naniis &
assutis tot seculorum pravis consultis, in veritatem & li-
bertatem vocati simus, DEum venerare.

S. I.

CAPUT PRIMUM
PROOEMIALE,

§. I.

Nter barbaras an verò morationes gentes populus sub arcto gentilis sit referendus, anceps quæstio est. Illud problema, antequam ad tractationem thematis deventum fuerit, prælibbare è re omnino erit. Quam enim in obscurioribus facti quæstionibus alii viam tenere solent, ut ad certum aliquem terminum respiciant, cum quo hoc vel illud institutum cœperit, idem in præsenti disquisitione à nobis fieri debere ratio ipsa snyderet, initia penes nosmet rei literaria ejusque indolem è longinquο dispicere cupientibus. Ut autem in quæstione proposita rite versari queamus, sciendum non posset neque aliud quemquam inficias ire,

posse, qvin humanioris culturæ vestigia, rari-
ora licet atqve obscuriora, sub ipsis gentilismi
tenebris sece prodiderint. Qvæ enim corpo-
rum naturalium & ad illorum modum mora-
lium quoqve, ratio est, ut non uno nixu,
sed minutis auctibus invalecant; eandem quo-
qve liberatum studiorum indolem esse, qvi
vis facile agnoscit, qvod illa neqve nisi per
gradus ex suis qvasi seminibus orientur, enitan-
tur & in justam sementem tensim adolescant.
Nobis vero cum debile & longinquum lu-
men illud sectari hac occasione propositum non
sit, sed saltē inquirere in liquida penes nos
rei literariæ incrementa, eorum in prælens co-
pinioni non invitî accedimus, qvi ante inve-
ciam Christianismum, sicut plurimis aliis Euro-
pæ locis, ita hoc quoqve tractu vitam mores-
que majorum a barbarie minus, a justa vero
studiorum morumqve cultura, impari, h. c.
longiore intervallo fuisse remotos. Nempe vi-
xerunt illi in statu naturalis libertatis, justi re-
ctique disciplinam, divina & humana jura mi-
rum in modum confundentes. præliis & vul-
neribus terminare lites, atqve contra auspicia
sui

sui suorumqve incolumitatem propagare, disciplina illa erat, cui a teneris incumbebant; neque aliquibus colenda cum aliis societatis legibus illigari voluerunt. Illum quem vitæ modum nostrates sequutos fuisse, tanto magis credibile, quanto de consanguinea Græcorum (*a*) & Romanorum gente evidens est, quod literis & legibus egregie munita licet, a barbara & promiscua aliis insultandi licentia illa neque abstinuerit. *Fenni* in laudem illud *YACIUS* dictum testatumque voluit, quod suas aliorumque fortunas spe aut metu aliquo non versaverint. De nostris trans mare *Scandiotis* (*b*) minus ambigendum, quod occupationibus, quæ armatorum esse solent, magis illi dediti fuerint,

A 2

quam

(*a*) Græcorum atque Romanorum imo Persarum quoque cum vetere Gothicæ gente consanguinitatem, lingvarum convenientia, probat, quæ vix dari posset notabilis aliqua, nisi harum gentium communis origo esset.

(*b*) Loquimur de indigenis Scandiae inhabitatoribus. De illorum in exteris gentes coloniis, quin, quemadmodum *NUMINIS* & veræ religionis sensu: ita humanitatis quoque laude multo ante effluerint, non

quam de pacis artibus & instruenda penes rei librariæ (c) atque literariæ suppellestile aliquva cogitaverint. Capiendæ culturæ inidonea fuisse ingenia borealium non dicimus. Qvosdam enim sensus piè (d) magis barbaros illos, imo significantius, quam eruditos expressisse invenimus. Ænigmata eorum, proverbia

facile quisquam negaverit, neque quæ de iisdem sapientiam professis Dion; non paganâ aliquva sed mere Philosophicâ religione imbutis historicorum alii atque alii testantur, excutere nunc nostrum est.

(c) Literarum notitiam si quam indigenæ nostrates haberint ante solemnem conversionem, factis ultro citroque exterorum Gothorum migrationibus illa penitus & omnino tribuenda. Illos dormitanti Italizæ literarum spolia sua abstulisse testatur Jovins; cum quo paria fecisse & sensisse videtur, qui aurum libenter vidiit, PAULUS II. papa, cum in Svetiam mitteret Daniamque, qui codices vetustos Gothis iterum auferrent, & loculamentis, ubi prius nidificassent, Romæ restituerent. vid. incert. Script. Sclavici chronicon edit. Fabric. p. 227.

(d) Honesti sensu atque amore in tantum effebuisse gentiles majores nostros, Justinus auctor est, ut a vita facinorosa turpitudo ipsa magis eosdem terret, quam pœnæ aliquva suppliciique formido.

bia, rerum appellations, cognomina & nō-
tiones boni omnis causa excogitatæ, ut sti-
muli essent ad præclara qvævis audenda, vim
mentis eorum sagacitatemque plus satis osten-
dunt. Ast cum sit vis & sensus ille naturæ
rationali, qvaqva patet, æqvaliter distributus,
ad ulteriorem culturam sese habens, uti se a-
ger habet ad semen suum; nobisque de semi-
nariis artium atqve morum publice privatimque
institutis saltem agere sit propositum, in qui-
bus prisci ævi homines eorumque ingenia do-
ctrinis liberalibus consita fuere, nostram non
infringere conjecturam, neqve scopum ferire
rationem illam, manifestum est. Qvod si in-
geniorum cultus aliquis studiorumque jam olim
apud nostrates existisset, quemadmodum in
Græcia, Ægypto, Phœnicia & aliis locis invalu-
isse novimus, memoriam qvantulamcung; artium
atqve operum suorum, earum more gentium,
literarum beneficio quoqve conservare studuis-
sent. Si qvæ penes ipsos utu venissent doctrina-
rum seminaria, sparsas toto orbe virtutes Go-
thorum, ambitu & indagine prope inexplica-
bili apud exterios investigare, neqve posteritati
tuis.

tuisset opus. Fuisse majorum erga sacra reverentiam eximiam non negamus. Sine sacrificulis, domi militiæve, ponderis aut momenti quicquam nil gessere. Habuere illos religionis & juriū penes se summos interpretes, eosdem Drottar/ Drudſin/ Druides appellantes. Fuisse illos astronomos, physicos, poetas, medicos multis non improbabile videtur. Illos sibi suæque curæ adseruisse educationem patriæ juventutis & quidem præcipue filiorum Principum: imo suo sub exemplo viam aperuisse seqvioris ævi Druidibus, papa satellitio parem potestatem sibi a Principibus Christianis ebulandiendi, verisimilitudine sua neqve caret. Verum cum in vi atqve armis, inter quæ silent Musæ, religionem & jus omne suum constituerint, sicut a nobis dictum modo fuit; paedagogorum ævo illo, cura in eo maxime constiterit, quo modo exemplo suo institutioneque præirent alumnos disciplinæ suæ saltē ad militaria (e);

quin,

(e) Ejus ordinis atqve loci paedagogus erat *Hastinus* in aula *REGNERI Lodbrogi*, quem cum regis filio *BIOERNONE* Järnsida alumno suo in Galliæ Belgicæ tractu exlectionem fecisse, & piratarum usui com-

qvin, si quid singuli in pace egerint, qvæ ex arte, eademqve non nisi politissima profecta videri poterint, eadem a popularibus suis didicerint peregre diu multumqve versatis: A cultura philosophica, qvæ cæterarum gentium fuit, diutius, quam quam nonnullorum mens est, (f) abfuisse Gothos nostros; Palladique ante exortum Christianæ lucis nulla penes nosmet consecrata fuisse Athenæa, per se quisque uidet.

§. II.

modoqve, totum comitatum depopulatos fuisse, *PONIOPPIDANUS* ex *Wilhelmo Gemmelleensi* rerum Norrmannicarum Scriptore vetusto, testis est. *RANONE* non dissimili tutore & magistro uum esse in adolescentia *OLAVUM Crassum* Norvegiae regem, ex *STURLONIDE* perhibet dissertatio heic habita: de pravo Regis illius zelo religione, pag. 4. & 35.

(f) In illam sententiam, una cum aliis inclinare videtur b. m. *SCHEFFERUS* in Upsilonia sua, ubi urbem istam inde ab antiquitate ultima artibus & studiis honestis consecratam fuisse urget. A cuius mente neque procul ab ludere videtur *MOLLERUS* in dissert. De Gentium Borealium in literas meritis pag. 22. Meminit in illa dissertatione proœmiali *Mollerus* trium orationum, qvas de fato per Svetiam literario b. *Schefferus* scriperit, qvas cum non magis quam *CELLARIUS* illam de cultioris Germaniae initis, vidisse contigerit, heic loci saltē meminisse juvabit.

EX historiæ philosophicæ & literariæ fastis constat, literarum studia a Græcis in Italiam demigrasse. Quo enim uestigio dominationis gloria, e Græcia ad Romanos transiit, eodem etiam studia literarum, deliciosa illa heroicæ mentis nutrimenta, hunc quoque principem populum sunt secuta. Quamdiu idololatrica sacra in Italia inualuere, philosophiæ Græcanicæ lectatores diuerorum generum, qui sapientiæ addiscendæ ludos aperirent, per Italiam quaqua uersum magnifice sece dabant. Post autem Christianismum inuectum, institutionem literariam abs monachis in monasteriis urgeri cœpisse, qui de reipublicæ literariæ fatis scripere, consentiunt uniuersi: Fatendum id quidem, quod monasteria, illius prouehendi consilii fine, primitus instituta non fuerint. Ad

Testes barbariei veteris recenciorisqve **TACITUM**, **ADAMUM BREMENSEM**, **OLAUM PETRI**, & qui instar omnium est, **VERELIUM** adducere in medium, operæ non est pretium. Sufficit dixisse, qvōd secreta literarum ignorasse majores nostros, barbarieqve sua nobiles fuisse, ore & sententia unanimi confiteantur.

virtutum in omni genere vitæ excellens studi-
um consilium omne illud penitus & omnino
speciabat. De primitivæ ecclesiæ patribus certe,
quod de munere segregis vitæ illius, non ma-
le senserint, admodum constat. Interim si qui
essent, quos ad sublimiora divinus insinatus
raperet, iidemque erudiendæ doctrinæ pariter
ac exemplis juventuti operam suam commodare
vellent, adeo non aspernabantur zeli sanctimo-
niam illam, qui quam beatissimam esse voluere
civitatem suam, ut suffragio suo juarent magis
tanquam ad usum & propagationem veræ reli-
gionis apprime accommodatam. *BASILIO*
certe instruendæ vitæ & adornandæ institutionis
literariæ operam eandem admodum arrisisse,
Annales testantur. Causam cur ille una fede con-
jungi voluerit utramque disciplinam, hanc ha-
be. In gentilium scholis, *Antiochia*, *Alexan-
driæ*, *Athenis* hactenus erudiebatur juventus
Christianæ. Illam institutionem cum ad convel-
lendum magis quam confirmandum Christiani-
smum vergere videret; ecenobia in urbibus aut
juxta urbes episcopatus sui instituit. Illius ex-
emplum deinceps *AUGUSTINUS*, *HIERO-*

NYMUS aliquique lecuti sunt. Nempe cum viderent aliam virtutem cum literis, quibus ad humanitatem juvenes informantur, una fede locoque morari non incommodè, relictis urbis, in monasteria ad tempus illi quoque concesserunt, ibique discipulos suos in liberalibus artibus & in religione ac verbo Dei diligenter instituerunt. (a) Unde pater monasteria priorum temporum asceteria fuisse, in quibus artes una cum theologia & vera religione pietateque tradebantur, sine non magis alio, quam ut docti & idonei viri in promptu essent, qui simplici sed sincera & sana mente, quæ à puerō addidicissent ipsi, cum grege suo quisque sine fraude deinde communicarent. In scholastico vero pulvere olim deludasse coenabitas, si cui dubium visum fuerit, ad redditus cœnobiales illos oculos velim reflectat, qui post religionis reformationem, scholarum & academiarum institutioni passim & ubique sunt devoti. Patet id ipsum ex bibliothecis monasteriorum, intra & extra patriam affatim instauratis; quas

(a) Rudolph. Hospinianus de origine Monach. p. 93.

tantæ molis adornare opus non fuisset, si sola praxis pietatis fuisset scopus vitæ cœnobialis. In hanc vero rem longum differere quid quæsto! opus? Ipla ecclesiæ evangelicæ symbola non alio fine cœnobia instituta fuisse, palam & aperite confitentur; in illis omnis generis spirituallum & civilium rerum institutionem literariam olim viguisse, & exivisse ex iisdem, ceu ex eqvo Trojano, non verbi Dei ministros solum, non doctrina pietateque conspicuos viros saltatem, sed & virtutibus sui sexus conspicuas feminas, quæ tueri domum, suisqve olim liberi præesse possent, prodiisse, non uno loco testantur. Dabitur de religionis solemnî isto in seqventibus amplior dicendi materies. At quæ ex illis seminibus ceu particulis primordiâlibus academias & lycea nostri ævi florentissima sensim emersisse, qui institutionis & rei literariae fata literis complexi sunt, ipsi neque diffidentur. De horrendo vero monstro illo, quod labente ævo, parturivit publica monachalis institutio; quibus machinamentis divinæ & humanae eruditionis monopolium patres illi sibi solis demum vindicaverint, quomodo ex multipli-

cato satellitio *solipsorum* monarchia pontificis emergerit, (b) cum imprætentiarum nostrum non sit excutere, ad illos qui de sacra monarchia romana seqvioris ævi egere, præcipue vero *PUFFENDORFFIUM* B. L. remitto.

§. III.

(b) Deprehendimus in omnibus imperiis, ubi Christiana religio invaluerat, clericos fuisse ad ejusmodi officia obeunda admotos, quæ ad ordinem eorum non pertinebant. Inter ordines regni, primum locum occupaverunt, nihilque sine consensu illorum in politicis peragi potuit. Introivere illi in labores & operas aliorum; censuram & ædilitatem solis sibi vindicavere. *JOH.* IV. 38. verbo: omnem ex suo ore pietatem & veritatem explicari voluere. Fuere reges primorum temporum apud nostrates, quemadmodum Romæ aliisque locis, insimul summi sacerdotes, post diremtam pontificis maximi a principatu dignitatem, una cum interpretatione religionum, civilium rerum, i. e. belli pacisque summæ, iidem patres præesse cœperunt. Inde est, quod penes nosmet ad reformationem usque, episcopi fuere regni Cancellarii, & in imperio Rom. Germ. magisterium politicum idem cum archiepiscopatu Moguntino etiamnum cohæreat. Sed nequit esse obscura ratio instituti illius: Clerici enim illis temporibus soli fuerunt, qui literis addiscendis operam navaverunt. Ex codice velusto regni Svetiæ, qui Konunga och Höfdinga sive inscribitur, videmus certe literarum cognitio.

§. III.

DE caussis barbarie, qvæ mediæ ævi seculis orbi prope universo, præcipue vero Europæ incubuit, licet a multis jam ante dicta sint multa; immo licet ad institutum nostrum res illa præcise non pertineat, rationem unam

nem in præcipuis caussis habitam fuisse recipiendi episcopos in numerum Senatorum regni, ut scilicet aliquos haberent, qui literas scribebant & explicarent, aliaque difficiliora regni negotia expedirent. Verba auctoris hæc sunt. øf ty at Kununga øf Hösdinga skulu umgånga med Klerkdom i mangfald afrende øf rekninga, ther the moga øf utan vara i styrsom landa øf almoga. h. e. Et qvoniam reges principesque cum clericis versari plurimum necesse habent, propter varia negotia, litteras scribendas exponendasque, conficiendas rationes, aliaque negotia absqve qvibus administrare imperium non possunt. Adde sis Vastov. vit. aqvil. ed. Benzel. p. 53. f. & videbis non aliam ob caussam magis CANUTUM Danæ regem occisum fuisse à civibus, qvam qvod novitiis clericis Christi & Apostolorum vicem in terris gentibus nimium penes se loci reliquerit, inter processus eosdem autoritate proximos & consilio intimos fibe esse voluerit. (4) Hæc igitur ratio fuit cur clerici saepius, apud Reges Cancellariorum & Secretariorum (4) Tridie halfin LIV. S. p. 130.

unam alteramve tamen eorum ore, qui rei literariæ fata prescripere, adducere non pigebit. Scilicet existimant alii, & inter illos præcipue *BERTRAMUS* & *HEUMANNUS* non aliis quam Gothis, Herulis atque Longobardis una cum imperii ruina, rei literariæ cladem etiam adscribendam esse. Illos monumenta scriptorum, quæ cuique statui pridem usui fuissent; illos latinas & Græcas bibliothecas, quas in Palatinæ ædis porticu Imperatores crexissent, imis ceris erasisse urgent. Ast cum testis sit historia ex *Amalis* & *Baltis* non solum reges una cum nobilitate præcipua pietate & doctrina floruisse, sed & reginas & foeminas virilibus curis, prudentia imperandi puta, exuisite vitia mulierum: profecto quod de scri-
niss

munera obierint. Quidam, quamvis Clerici monopolium omnigenæ eruditionis solis sibi vindicavere, literatè periti in comitiis quibusque salutari ipsi soli ambivere, plerorumque tamen doctrina vix ultra lingvæ latinæ lectionem & aliqualem illius intellectum progressa est. Hæc autem enucleatius à nobis differuntur: ut ex forma rei literariæ posterioris ævi, quæ ejus forma fuerit, gentilismo durante, magis inde patescat.

niis librorum in urbe expilatis iisdem objici solet,
illud vero ne an mendacio famæ traditum sit,
ambigi jure potest, postquam ultra ætatem CON-
STANTIINI Magni ad seculum usque sex-
tum & ætatem GREGORII Magni ponti-
ficiis superstitem fuisse bibliothecam Palatinam
apud Joannem Sarisburensem proditum inveni-
mus. Quidquid sit, pro comperto & explora-
to illud omnino habendum, quod succrescen-
tis barbarie unica, certe primaria caussa sit
censenda GREGORII modo dicti supersticio
& inde increvens majoribus incrementis in dies
infanda doctrina papatus. Affectabat Papa Ro-
manus imperium summum in ecclesiasticis &
in civilibus rebus, totius orbis. Ut vero eo
facilius compos evaderet finis sui, increvens
tem barbariem, quantum apud illum erat, e-
nixissime promovit, non ignarus agre posse
latere machinationes ejus, quamdiu studia flo-
rent, adeoque ab eruditis & cordatoribus ho-
minibus nullo negotio easdem detectum & im-
peditum iri. Oportet, non negamus, princi-
pem in republica prescribere, quibus in civita-
te artibus hospitium & clientela sit praestanda.

Qvæ

Qvo vero magis *sine lege* suam pontifex monarchiam instituit, eademque *sine proscriptione* humanitatis fundari nulla potuit, tanto ad vastitatem inferendam pristinæ naturæ hominum & introducendam non aliam, quam quæ ad fulgura ex pelvi ejus arrestior esset, cumpromis zelotypum fuisse eundem, tristis ipsa hodieum testis est experientia. Dicunt ante modo fuit monasteria eo fine primitus fuisse creata, ut juventus literis illis imbueretur; sed merito queritur qualis non post multo illa institutio literaria fuerit, quæ in monasteriis obtinuit? Eruditio monachorum, inquit SPANHEI: „MIUS (a) consistebat in lectione & descriptione librorum atque cantatione hymnorum conseruatorum. Laus eorum præcipua est, quod codices plurimos magna cum diligentia descriperint. Debemus iisdem, quod ex communia naufragio residua habeamus veterum libros, inventa usu & ingenio præclara, quæ injuria temporum alias peritura fuissent, neque enim adhuc inventa erat ars typographica. Nempe rade-

(a) Compend. Hist. Eccl. p. 229.

radebant alii membranas, alii libros exscrep-^{ee}
runt, alii corrigebant, alii illuminabant, alii
ligabant & superficiem comebant, pro ut
testatur *Fr. PETRARCHA* apud *GUNDLIN*^{ee}
GIUM (b) de studiorum sui ævi ratione &
traditione. Interim ne quis existimet in frugi
libris exscribendis posuisse operam tonlos ver-
tice fratres hosce, tenendum raros fuisse ad-
modum, qui Pieridum campis novam gratiam
attulerunt. Qui psalteria, sanctorum legendas,
missalia, graduaria, & quæ cetera ad inter-
polandam seculi ruditatem pertinebant, festivis
coloribus obumbrare scirent, ne fraus perluce-
ret, numero plures multò fuere. Testantur
id ipsum exempla codicum ex bibliothecis cœ-
nobialibus in publica tabularia hodie translata,
etiam quæ ex monasterio Nadendalensi in bi-
blioteca regia Holmensi visitur *JOANNIS*
BUDDEI nostratis translatio bibliorum, calam
illius texturâ sine dubio exarata. Hæc exerci-
tatio doctrinæ monachorum, præcipue junio-
rum erat (c). Cum vero barbaries magis
magis.

C

(b) Hist. Litt. C, IV, Sect. II, (c) Loc. cit.

magisqve increbesceret, etiam illa exercitatio exolevit & ignorantia una cum superstitione in immensum crevit, qvæ plurimarum ineptiarum caussa erat. Nempe modum colendi & placandi Deum ipsemet sibi qvisqve fixit & commentus est. Propitium sibi tote Deum credebant homines inepti si certo uterentur vestimentorum genere aut nudis incederent peribus, aut cibis svertis se abstinenter. Fuere quidem alii atqve alii cordatores; qvi medelam morbo ingravescenti adhibere conati sunt, inter qvos *ALPHREDUS*, qvi in Anglia Oxoniæ, & *CAROLUS M.* Imperator, qvi Lutetiæ Parisiorum in Gallia iterum scholas publicas, diverso instituto, erigere velle visi sunt. Sed qvæ non unius ævi supersticio interaverat, illa nisi interveniente plurium seculorum decursu, tabulis neqve eradi potuit. Indicat tatis apte & convenienter scholarum harum primigeniarum conditionem *THOMAS ILLS*, cum magistros suos sumisse ex monasteriis; in iisdem regnasse summam ignorantiam, & pro mago & venefico habitum fuisse ait, qvi vel tantillum in philosophia intelli- geret,

geret, in primis scientiâ naturali & mathesi, quæ omnem auctoritatem humanam respuunt, & vel rationes palpabiles, vel assentum sensus communis desiderant. Ut in illa parte eruditio nis informarentur Laici, monachis inutile visum fuisse ~~πολιτεύωμαι~~ vir idem observat. Lit tuis aliis quam hymnorum cantationibus, gesticulationibus & precandi formulis ad globulos solariorum recitatis, neque nostram juventutem seculis illis edoctam fuisse, hæc nostra de rei literaria nostræ pristino statu commentationcula alio tempore, V. D. summatim exponet.

§. IV.

Ultimæ vetustatis stirpem Gothorum, quorum per omnes terræ plagas rerum gestarum gloriâ nomen cluet, literarum cultu minime deltitutam fuisse, (a) attamen maje res nostros intra patriam longo post intervallo, barbarorum loco rudes & illiteratos

C2

habi-

(a) De illorum doctrina & sapientia conferri possunt Dissert. de veterum Gothorum Sapientia Upsal. 1707. hab. Dissertatio de virtutibus præcipuis veterum Sveo-Gothorum Upsal. 1721. Dissert. de Scaldis veterum hyperboreorum D. Diurbergii Upsal. 1688, & numero plures aliae.

habitos fuisse diximus, & qui, quid de his
istoria nec non philosophia & theologia fabu-
lari nostratum exteri judicent, noverit, non
facile quisquam negabit. Qvanta illorum, puta
exterorum Gothorum celebritas, tanta horum
quoque obscuritas. Qvæ jam olim apud exci-
ros Gothos invaluerat opinio, ut ad juvandam
vitæ humanæ societatem in studiis adeo non
multum possum esse existimaverint, eandem
longinq[ue] magis errore penes se indigenæ diu-
tius retinuerunt. Saltē intractabili & moro-
ſæ naturæ suæ obſeqvebantur usq[ue] qvo con-
ſangvinei eorum ultro citroq[ue] divertentes ad
capiendam humanitatem suis moribus eosdem
invitarunt, & ad qvarendum verum Deum lo-
cis illis, ubi caligo jam ante discussa fuit, ad-
duxerunt. Qvo vero ſeculo coeleſte jubar ar-
ctoo orbe noſtro ſemet intendere cœperit, qui
gentis & eccl. Sveo-Gothicæ annales conſi-
gnavere, animi & ſententiæ incerti ipſi ſunt
omnino. Putant alii rationibus non contemnen-
dis ſemet poſſe demonstrare prædicationem
veri Dei cultus in his terris jam tempore
CAROLI M. Imperatoris institui cœpisse

(b)

(b). Principis illius a confessionibus sacris *AL. CUINUM*, circa annum Christi 793, non unius generis institutiones ad Gothorum gentem & quidem præcipue illos, qui veritati Christianæ nomina sua addixissent, transmisisse in historia S. Gothica nuper edita O. DALIN vir celeberrimus observat. Sunt alii, qui religionem Christianam multo ante, scilicet Sec. VI. in hisce borealibus regnis viguisse urgent. (c) Quidquid vero sit, primordia religionis Christianæ palam & aperte inventæ suo merito referuntur ad annum DCCCXXIX. Tum enim *ANSCHARIUS* monachus ex ordine Benedictinorum, una cum comite suo Vitmaro, pro dilatando heic loci cultu Christiano missus fuit a filio *CAROLI Magni Cæsar*, *LUDOVI CO* Pio, tum temporis imperatore Romano, Apud

(b) utpote Job. M. in historia sua S. Goth. conf. Benzel, coll. Mscr. C. III. §. II.

(c) Horum sententia videtur *Peringseböeldius* vir in antiquitatibus patriis eruendis percelebris, favere; ad ductus in illud placitum stelarum fide Runicarum, quibus non simplici vice, idque pluribus locis hæc insculpta leguntur verba: Gud hjelpi siâl (and) hans och allom Christnom; vel: Gud och Hans moder hjelpi.

Apud Regem *BIOERNONEM* quoque
legatio adeo feliciter successit, ut non potestas
facta modo *Apostolo Numinis* colendi, ritus
tuos instaurandi, sed & gratia subditorum u-
nicuique concessa fuerit, absqve impedimento
religionem Christianam amplectendi. Gentem
hyperboream ante tempora Christianismi ru-
dem atqve literarum expertem fuisse Ixpius an-
te diximus. Utrum vero una cum prædicatio-
ne evangeli statim *schola* efforuerint, inve-
stigatu magis ardua est controversia. Verissimi-
le illud quidem intuitu primo apparet, qvod
sine seminariis illis domi fundatis peregrina sa-
cra per diffusam & late patentem regionem
non nisi ægerrime propagari potuerint. Sed
cum

Qvin, nominantur personæ etiam, qvæ sec. V. aut
VI. vixisse nemo dubitaverit. Monum. UpL. p. 66.
& 243. Verum ex illis inscriptionibus explorati pa-
rum sese invenire alii existimant. Potuisse fieri ajunt,
ut ex itineribus peregre susceptis reversi Gothorum
nonnulli, aut casu qvocunque huc delati Christia-
ni alii, cippos eosdem memoriarum suarum consecrarint.
At exinde totam regionem Christianæ religioni ad-
dictam, prædicationemqve evangeli heic loci publi-
ce receptam fuisse, fide annalium nulla inferri pos-
se, urgent.

cum per odium populi septentrionalis ob re-
pressos varia clade Normannos, pariterque lites
& controversias sacrorum flaminum effectum
fuit, ut ante OLAVI Skotkonungii ejusque
victoriosi patris regnum, publicum & perenne
Christiani sacri ministerium nullum usū venerit,
de scholastica disciplina, utrum ante fundata
cucullatorum limina fratrū, publica & peren-
nis aliqua instaurata fuerit, in contrarias sen-
tencias non præter meritum multi descenderunt.
OERNHIELMIO videntur successores in
apostolatu ANSCHARII, ejus institutum
convertendarum gentium, pueros lingvæ gna-
re alendi & erudiendi, neglexisse penitus. Nosmet
sincerè existimantis historici judicio tanto magis
assurgimus, qvanto ex auctore vitæ ANSGA-
RII constat, eorum, qvorum intererat, ambitio-
ne & ignavia, ex initiis non nisi tenuibus san-
ctitatis negotia ad fastigium suum processisse,
& qvi ad juris divini & humani ulteriorem
notitiam adspirarent, ad illustria Frelonum &
cetera Germanici maris loca, Dorstatum, Cor-
bejam, Tourboltium, Bremam protectionibus
suis discessisse, de qvibus non minus quam de
pere.

peregrinationibus literariis nostratum *Gallicis Italicasque* in sequentibus monere nonnulla sedet animo sententia.

CAPUT SECUNDUM

DE

INITIIS PENES NOSMET REI LITERARIE.

§. V.

Peregrinationes literarias, modo non cum reipublicæ detrimento & familiarum privatuarum pernicie conjunctæ tuerint, selectioribus ingenii permittendas esse, nemo facile negaverit. Verum cum ad addiscendum non verum Numinis cultum, sed eundem inanem & priori non multo meliorem, directæ fuere peregrinationes æra Christianæ penes nosmet primævæ, inter frugi & religiosas, an vero damnosas referendæ sint, dubitari non incommodè potest. Sed si quam barbarem semet ipsos aliosque opprimendi magis quam erigendi rationem, ethnicismo durante, maiores nostri sequuti tuerint, attenderimus, non è longinqvo apparebit, pro non nequam draconis, sed divino instinctu habendum esse consilium

filium veterum illorum; qvo ad pristinum & triste
illud omnium in omnes bellum abolendum,
conciliandamque cum immanitate justitiam &
humanitatem, cum cæteris miliceri coeperunt.
Palaestra, in quam, non martis sed pacis arti-
bus inclutam peregre se Svecana juventus pri-
mum infudit, DORSTALUM (a) Flandriæ
erat, Romanis olim Batavodurum dictum & a
finibus hodiernæ Cliviæ non procul distans.
In Cliviæ agro CONSTANTINUM Chlo-
rum Scholam fundasse legimus & in illa rhe-
torice docenti Eumenio sexies centena millia
DVDXERIT D. CIVITATIS V. 1551. num-

(a) DORSEAD unde dicatur ambiguum est. A. Do-
ris Aetolis, qui in Græcia, quam secum ipsis, habita-
re malunt, Dordracum & perinde Dorstatum, imo
Duringorum nomen quoque arcessunt. Qui a Dur,
aqvæ profluentis aut alluentis alveo deducunt, loci
ejusqve situs rationem magis in oculis habuisse di-
cendi sunt. Cluverius & Stiernhielmius a thûr, thor, dorr
desumptum putant, qvod Rheno flumine, eeu claustrō
& munimento oppiletur aditus ad urbem. Dourstaib
& Dourstain, Svecis olim propria personarum no-
mina fuisse, in onomastico suo actis liter. Svet.
inserto, testis est D. OL. CELSIUS, cuius cum in id
mens & opera omnis locata, ut de patria bene
mereatur, intolumem adhuc diu & gloriæ suæ su-
perstitiem vovemus. Nobis Celticæ originis notio es-

nummum, stipendi loco adnumerari jussisse, testis est G. Nazianzenus. Utrum fundatarum vicina regione literarum, earundemque per tot secula conservatarum gloriam hæc urbs sibi assumere possit, donec certiora edocit fuerimus, in medio relinqvimus. Id ex Rimberto & ceteris coœvis scriptoribus discimus, qvod hanc nostram urbem, una cum subiecta regione, Daniæ regulis HARALDO Klack ejusque germano, a REGNERO fratre regno exactis, iisdemque in communionem nominis Christiani nuper accitis LUDOVICUS Imperator Vatallagii titulo tribuerit, duranteque fidu-

se videtur, & turbæ militaris temporariam statu-
nem denotare. Dorf Germanicum & Torp Svethi-
cum certe non aliam significationem antiquitus im-
portant. Vocabulum *θόρυβος*, qvod turbam & tumultum exprimit; τὸν θύραν ostium, & διέγειν transire, si non incompetenter huc quoque trahi posse quis ex-
istimaverit, is suam sententiam abs *Ansgarii* legen-
dæ auctore approbari sciat, qui de sancti illius ad
nostram gentem suscepta legatione refert, qvod o-
stium fidei in illis partibus patefecisset. Illa vero o-
pinio nostræ, pro *Celtica* vocis origine conjecturæ
adeo nihil derogat, ut eidem magis aliqd ad-
struat & superaddat.

fiduciario imperio illo, ecclesiis in honorem
 Dei exstructis plus minus sexaginta locus efflo-
 ruerit. In Flandriæ seminario illo, pro ratione
 prætentis ævi satis nobili & alumnis frequenti,
 optimatum Danicorum potissimum TORCHIL-
 LUM Adelfar Christiano dogmate imbutum
 fuisse, suumque in reditu regem GORMO-
 NEM ad easdem partes trahere aggressum
 fuisse legimus. Scholam duodecim aut amplius
 puerorum, regis sub auspicio, ibidem instituisse
 ANSGARIUM, & ex satellitio suo non-
 nullos præcipientibus Dei servis erudiendos re-
 gem ipsum commisisse, Rembertus idem perhi-
 bet. Loquitur idem etiam de Sveonum versus
 Dorstatum institutis protectionibus, religionis &
 pictatis addiscendæ caussa. In ceteris commen-
 dat HERIGARII (Hergeirs) Bircæ prætoris reli-
 gionem, cuius initia non in Svethia sed aliun-
 de hausisse OERNHIELMIUS, & tantam
 peregre sanctimoniam morum addidicisse, una
 cum Rimberto MESSENIUS agnoscit, ut neo-
 phytos in fide nutabundos, sacerdotis instar,
 confirmare non difficulter ipse sciret. Laudat
 honorificentissime Ansgarii panegyrista idem

Fride-

Fridegerdis Svetheiae, nec non filiaejus Catblavae pietatem, cui, cum in ocio literario Dorstatensi verlaretur, & pro remedio maternæ animæ eleemosynas largè contulisset, tantumdem, DEUS per miraculum ipsi restituerit, quantum in pauperes ipsa jam ante distribuisset. De ceteris civibus, qvi voce sonaque salutaris VERBI acciti ad faciendam rem divinam eodem loci concessissent, idem testis est Rimbertus, qvod licet gravia multa perpessi essent, cum maria infesta piratis trajicerent, Dorstatum tamen omnes, opitulante Deo, incolumes per venerint; non spontanea voluntate modo profuturam religionis Christianæ normam suscep- rint, verum in disciplina catholicæ fidei etiam, in qva, institutione una eademque, informati fuissent, constanter permanerint. Scio fore non paucos, qvibus, si irreligiosum videtur directè oppugnatum accedere fidem historicam a nobis citatam, nunquam non tamen mirificum videbitur, præteritis sanguinis & lingvæ proximis gentibus, ad auscultandum longe dissitos philosophos Christianos (b) multo cum discrimi- ne.

(b) Philosophum illo tempore clericum qvemque doctio-

ne nostrates semet convertisse. Sermonem Gallicum partes Belgii & Flemmingiae omnes olim & hodie personare, eundemque a linguis, quæ Gothicæ stirpis & plantationis sunt, toto coelo dissidere urgebunt. Verum si perpenderimus Celticam veterem, quæ in Gallia & finitimis regionibus pridem obtinuit, a Gothicæ, non nisi idiomate diversam esse, eamque consensio-
nem RODERICO TOLETANO de loquendi forma rationeque sui ævi, confessionem extorsis-
te, quod Teutonica, Dacica, Flandrica &
Anglica stirpis sint unius ejusdemque, quamvis
dialecto differant; porro, si quæ cum Frecul-
pho suo Francorum eruditissimi pro vero agno-
scunt, attenderimus, nempe aliunde certius,
quam ex Albis (Gothici) patria (c) vix repe-
ti posse linguae lux gentisquæ annales; & deni-
que si præteriverimus neque, quæ de Germa-
nia mari baltico vicina ALBERTUS STADEN-

SIS

rem promiscuè dictum, ipsumque Anscharium no-
mine eodem compellatum fuisse, confer sis collect.
monum. eccl. Lindobrogio Fabricianam.

(c) Celeberr. viri S. BRINGES de origine Francorum
dissertat. confer: itemque bibliothetarii R. nobiliss.
dn. O. DALINS Histor. S. Goth. part. 1. pag. 97.

SIS meminit, qvod sub cæsaribus Carolingis,
& qvæ illorum tempora proximè excipiebant,
tantæ in balticis trans mare litoribus barbararum
gentium commixtiones collisionesqve extiterint,
ut qvi solemnia sacra obiret, præterqvani a-
pud Lubecenses, nullus ad manus sacerdos es-
set; adeoqve nisi e Britannia docti viri adna-
vigassent, qvi ruditatem pristinæ religionis co-
rum expiassent, expugnassent, viam, qva a
mortis limine incolumes servarentur, ægre ipsi
inventuri essent: Illa monumenta junctim adspi-
cere cui ocium fuerit, & præterea de peregrin-
nationibus nostratium pridem irreligious, mox
religious qvaqva verum institutis quidqvam au-
diverit, næ ille consentiet non difficulter, fieri
potuisse omnino, ut ad consangvineam gen-
tem Normannorum, inferioris Germaniæ tum
temporis dominam majores pretenderint, & in
illo ocio, qvæ ad infringendam prioris ævi ir-
religiousitatem pertinerent, sub exemplo princi-
pum suorum, condocefieri anhelaverint.

§. VI.

AD Christianam religionem in partu suo ju-
gulandam humani nominis hostem spectas,

se,

se, fineqve non alio magis quam isto, hosti-
cam rabiem circumcirca exulcitasse diximus.
Post paulo, cum qvi ex mysteriis divinis *Dor-*
stati participarent, *Lodbrochidarum* furore inte-
stari magis inde inciperent, ita ut in navim
profilientes tantum secum auferre ægre potue-
rint, quantum ad retinendam in salvo vitam
opus haberent, *TOURHOLIUM* Franciæ di-
tionis cellam extores. Mutæ asylum petere &
ambire cœperunt. Erat ille locus ab adnavi-
gantium infestatione Norrmannorum aliquanto
securior. Donaverat cellam illam *LUDOVICUS*
imperator usui & incremento ecclesiæ Hambur-
gensis. Sed eum in divisione hæreditatis una
cum subjuncto territorio, *CAROLO* Calvo fili-
orum natu minimo monasterium cessisset, qvæ
in pios usus *pater* largitus fuerat, *REGINA-*
RIO laicorum procerum suorum uni *filius* con-
cessit. *RIMBERTUM*, ejus jam ante sape
meminimus, Tourholto Flandrum fuisse, ne-
que literis & pietate imbuendum, puerum ipsum
modo patribus monasterii traditum fuisse, sed &
rectorem lycei illius ante egisse, quam, mor-
tuuo *ANSCHARIO*, archi-episcopatum inva-
deret,

deret, *VASIOVIUS & MOLLERUS* proditum reliquere. Ad soli & tractus illius religionem amplificandam, ex gente Danorum & Sclavorum coëmtoſ & ex captivitate redemptos pueros non paucos in eandem cellam quoqve *Anſcharius* misit, postqvam adolevissent conversionis operi in partibus infidelium borealium, debito zelo inde institutos. Qvin in illo seminario Sveonum multi quoqve adoleverint, ſaltem potestatem habuerint literariæ ſocietatis illius adeundæ; de eo, licet in annalibus nil relatum, tanto minus dubitamus, quanto de dictis temporum illorum doctoribus plus simplici vice conſter, qvod plantandi ubertim divini ſeminis intuitu, pretio numerato, multos ab aquilone auditores ſibi paraverint. *TOURHOLII*, in supplementum legationis a Cæſare conceſſæ domus mentionem quoqve *ADAMUS* facit, inqve eadem *Anſcharium* ſemet retinuisse ait, quoq; ties a ſtudio prædicandi, barbarorum perſe. quutione impediretur. Cum Flandriæ *TORN. HUT*, ab agro & urbe Burgensi non procul diſſito, priſce religionis coenobium nostrum coiſidere, a verò non longè distans est conjectu.

ra. Qvod verò a Torello Cimbrorum rege vel
tutto ad instantiam Lyschandri, Torelds hult
pagus ab initio idem dictus, & ab eodem rege
instauratus fuerit, ceteris fabulosissime narratis
scriptoris illius, non immerito annumeramus.

§. VII.

ASt progenitoribus nostris benignè faciendi
satietas nulla adhuc cepit *LUDOVICUM*.
Non nostræ genti, ad illorum, qvorum inter-
erat, instantiam modo Christianæ doctrinæ ma-
gistros idoneos submisit, sed scholas etiam aliis
atqve aliis locis, succrescentis sub arcto juven-
tutis usui instaurari curavit, pro ut dici a no-
bis coeptum modo fuit. Igitur cum non *Doro-*
statense, neqve *Tourbottinum* studium ad rem ge-
rendam idoneo & ab insidiis satis seculo loco
jacta esse viderentur, in veteris Saxoniz medi-
terraneis, ab amne Vilurgi non procul novam
CORBEJAM substrui voluit; utqve prospere
magis succederet coeptum, non *ANSGARI-*
UM ipsum modo operi præfecit, sed ex Pic-
cardiz aurea sic dicta *Corbeja*, qvi studia
ordinarent doctores veteranos in novum ludum

E insu-

intuper transduci jussit (a). Erat hoc ascetarium Benedictini ordinis, qui sicut antiquitatis laudem sequioris ævi institutis monasticis præcipit, ita eruditionis palmam, cum nulla non famæ præsumtione, hodie quoque servat. Prodere ex cœnobio utroque illo illustres dignitate nec non pietate & eruditione insignes viri. Prodixerunt ex eadem curia castæ ad torum, virginis, quæ ad negotiorum tractationem & liberorum educationem spectantia scientissimè o-

mnia

(a) Est ad immortalitatem nominis laudanda CAROLI M. Imperat, pietas, qui pro vindicanda ab interitu literarum gloria, legendi & psallendi, nec non grammaticæ & computatoriarum artis magistros Roma in Franciam secum transvexit. Ait cum recta doctrina non linguae & verborum sonus, sed mentis bene constituta affectio sit, magis laudandus LUDOVICI filii ejus zelus, qui ut incolumis confisteret doctrina cœlestis, scholas & cœnobia plura extruxit, in ceteris Corbejam ceterorum principem, ut in thesi diximus. Sed cum non ita multo post inverecunda quædam ad secularia tractanda ἀλλοερεσιονα invalesceret, & ad delicias magis quam studia monachorum fratres respicerent; imo patres sensim se subducerent ab obedientia principum, factum post non multo fuit, ut, ceterorum more gurgustiorum, Corbeja a se quoque degenerarit; & si qui essent, qui pro-

mnia complexæ tuerant. Inter ecclesiastici ordinis summates **GREGORIUS V.** pontifex, & post *Ansgarium REMBERTIUS* (qui vitæ Ansgarii descriptionem suam fratribus Corbejæ monachis dedicavit) **BRUNO**, **ADALGARIUS**, **HAYMON** & historiæ Saxonæ scriptor antiquissimus **WITTEKINDUS** ex illis latebris in conspectum orbis provolavere. Bremenses & Hamburgenses archi-episcopi certe non aliunde magis quam ex isto ludo, antequam pedes longius efferrent, semina virtutum, qvaliacunqve

E2 fue-

gressiones in literis quantulascunqve fecissent, heterodoxarum opinionum commenta suis fratribus diglutienda propinarint. in qvorum numerum Godeschal-cum qvendam referunt, qui cœnobii antiquitates prescripere. Illum praedefinianorum revocata & invocata hæresi effecisse dicunt, ut non intestina barbaries & tyrannis pontifícia solum, sed & seculares motus in scholæ hujus ruinam increbescerent; de qvibus nostrum non est in præsentia agere. Qvam verò a se- ipsa & pristina religione sua hodie Corbeja degenerarit, si vel cetera testimonia deessent, abbatis **BERNHARDI von GALEN** exemplum paulo ante probat, quem seculi artes cum sacerdotio conjunxit, deqve obtinenda fide & precibus victoria minus sollicitum, cathedras suas militari manu occupasse & gladio magis quam scuto vindicasse constat.

fuerint, hauserunt. Ex præclaris actionibus, quas ab initiatis huic ordini regulæ professio exigit, nostræ ecclesiæ præsules atque doctores pauci neque participavere. **STEPHANUS** (Stenfrit) ab **ADALBERIO** Bremensi ad gentes boreales, præcipue vero Scroto Fennos & Helsingos convertendos comes datus **ADALVARDO** Scarensum episcopo, disciplinæ Corbejensi ab adolescentia traditus erat, & qui supra candelabrum in domo Domini collocaretur, dignus habitus fuit, tecte in aquilonia vite sua **VASIOVIO**. Sunt qui eundem præsulem Bremæ natum volunt. Nobis, cum popularium non unius lingvæ institutioni consecratus esse dicatur, lingvam à puerò utramque cultuisse, & ex alumnis, quos, seculis fundatæ religionis primis, peregrè institui voluere nostrates, submissum hunc quoque fuisse, magis verosimile appareat. quin, Gothum fuisse potius quam extraneum, nominis etymon ipsum quoque non obscure innuit (b). Præter illum Stephanum, post

[b] Stenfrid & Stenfinder a Sten, & si fin gothica nomina esse, onomasticon confer Ol. Celsi senioris in actis literator. Svet. Item E. Benzelii monum. ec-

post centum annos alias archi-episcopali apud Sveo Gothos mitra insignis *SIEPHANUS* ex eodem museo prodiit. Testatur id ipsum *CHRISTIAN F. PAULLINUS*, qui collectis ex Germania, aliorumque doctorum virorum scriptis, clarorum Corbejenium vitas & res gestas consignavit; testis est in archi-episcopatu Upsaliensi hujus Stephani successor *ERICUS BENZELIUS* junior, qui in bibliotheca Erfurdensis monasterii, Corbejensis disciplinæ socii hujus ejusdemque antecessoris sui memoriam enixissimè adspexit (c). Natione Anglum eundem *MESSENIUS* facit. Sed cum non in Anglia, sed Svethiæ alumnis dato monasterio altus & enutritus fuit & post redditum in patriam Alvastrensis coenobii monachus extiterit, *OERNHIEL*

MIO

cles. p. 72. Ultrum Helsingorum apostolus idem, qui Scarensium episcopus audis, dijudicandum iis defero, qui ab his studiis me instructiores sunt. Id noverim quod cum Stenfri & Stensi nomina arctoo orbe innotescerent, nulla in dieceses terra distributio, nulla ecclesiæ tribunalia, neque templo usu venerint; verum sub diò promiscue populo omni adhuc evangelium annunciatum fuerit. conf. dissert. de S. Henrico prior. pag. 56. (pars) Vafor, vit. aquil. not. pag. 193.

MIO non inviti accedimus, qvi natione Gothum tuisse Stephanum hunc nostrum fortioribus aliis argumentis insuper probatum dedit (*a*).

§. VIII.

RAMSOLA in ducatu Verdensi situm monasterium a Corbejensi studio non longe distabat. In illius loci umbram, qvæ ad exteris iret, literariam pubem aliquando quoque confluxisse legimus. Fecerat ANSGARIO potestatem virtutis & artis seminii ibi instituendi nobilis femina ICHIA, cum Reginarium comitem, de quo ante modo, cum principe imperii superbe litigantem Tourholtino nido divina nemesis exegisset. Prodiit ex illa schola THURGOTHUS Scarensis præsul; prodiere ejus in episcopatu successores electi quoque TADICO & GODESCALCUS, cum illo ecclesiæ & Corbejensis ocii turbatore neutiquam confundendus. De illorum altero, cum, eur in vite aquilonarium sanctorum locum invenerit, nihil aliud relatum existet, quam quod domi sedens ocium labori prætulerit; de altero item, quod propter ven-

(*a*) Histor. eccles. Sveo-Gothicæ libr. IV. Cap. V. pag. 485. seq.

tris amorem, domi fama exili, quam foras apostolus esse maluerit: de studiorum officina hac ipsa, si ex indele cognita horum scholasticonrum, ceterorum mores sint contendti, dicendum aliud nil habemus, quam quod in illa, de quo grates ipsi solveret civitas, solveret ecclesia, admodum non multum invenerint.

§. IX.

EX Corbejensi studio, ad instar grani ex sua vaga, prodit BREMA. Erat ante civitas illa Coloniensi archi-episcopo, clientelari jure obnoxia, & quamdiu sub illo jugo gemit, opibus & institutis ad famam & potentiam nullis se efferre potuit. Postea vero quam imperii principum & Romanorum pontificum indulgentia, metropoleos honore aucta, in spem nominis: arctoi orbis Romae urbs ingressa esset, accidit mox etiam, ut quæ ante sterilis & prope deserta jacuerat, civium literata lobole luxuriare inciperet, & religioso septentrionalium nationum principatu vallati praefules ejus incederent. Quid immo, non qui religionis solum & illius ceremoniarum interpretes essent, sed & equitum pace belloque torqvatorum agmina multa ex illa pa-

Iæstra

laestra eruperunt. In iis, quæ hodie passim increbescunt, scholis augustis (*cadet scholar*) si vestigia formæ veteris seminarii Bremensis se deprehendisse quis urgeat, suæ sententiæ adscriptores nos certe non longe habebit. Quidquid sit, Bremensium metropolitanorum zeli servore factum fuisse *Adamus* perhibet, ut qui ante nil nisi barbarum frendere scirent Normanni, Sveti Danique, illi in veri DEI laudibus alleluja resonare & ab aquilone marique nomen *CHRISTI* omnis lingua confiteri coeperit. Bremensis urbis potentiam nec non scholæ illius freqvemtiam expeditiones in palæstinam & Lusitaniam non una vice suscepæ testantur. Teutonico equitum ordini initium dedisse, cum *CONRINGIO* non pauci evictum ivere. Quæ in Livoniam traducta fuit sacrorum militum colonia, & amplexandæ inibi religionis Christianæ barbarorum indigenatui auctor & interpres erat, an non Bremensi ludo ortum suum debuit? Dicitur ab omni terrarum parte parvula Brema religiose adiuta. Dicuntur Islandi, Grönlandi & Orcadum legati eodem venisse, ut verbi divini præcones inde arcesserent. Ast qui potuerit, intra tam breve

tem-

tempus, alvearium hocce exercitu favos depopulante tanto & tam numero lo efflorescere, mirum multis videri potest. Verum mirari desinet, qvisqvis in rationem studiorum ævi illius oculum curatius intenderit. Erant studia literarum seculo ito nulla cum affectatione profanæ sapientiae conjuncta. Erat religio pridem totius mundi creationis caussa habita. Ast ad servitium DEI, puta credulam rademqve sanctimoniam, hoc tempore, institutiones grammaticæ, computus, psalmodiarum notæ & præcantationes sufficiebant. Cumqve ad demolitionem mositionum, qvæ fierent contra religionem in illum modum estformatam, qvæ carnalem necessitatem afferrent, vel præcipue opus essent; inde in omnes, qui impietate frivola obligari noluere, tanquam natura servi essent, prætenia & concessa qvoqve omnimoda belli gerendi licentia. Qvin, cum ad bellum, qvam pacem ante multo inclinaret Scandianorum animi virtus, qvid mirum ad papæ & primatis sui potentiam condendā condicandamq; qvo olim Odini ejusqve ministerii sacra dilatanda, astu fastuqve, robora virorum ex omni septentrionis angulo versus Bremam procurrisse?

F (a)

(a) Quid mirum utilissimum ANSGARI monachorum educendi sacro ministerio, non nisi idoneos pueros & adolescentes, quo magis se in altum daret Tarpeji montis supercilium, tanto in deo studinem certius abivisse Christi religionem, pietatemque, quam olim frigide magis magis que cultam fuisse (b). In illis claris viris, qui Bremensis cathedralis fidem sunt sequuntur, GRIMUS CHILDUS erat, natione Anglus, sed fidelitas

(a) Dulcedini prædæ diu innutritos, ab infesta latrociniandi consuetudine Rimberrum virum mitissimum ægreditimovere potuisse Svecos, in recensione vitæ apostoli illius, auctor est Vassovius.

(b) Fuere non ex nostra gente solum, sed exterorum Theologorum non pauci quoque, qui ecclesiam Cimbrorum Gothorumque nunquam voluisse verè subjici papæ Romano contendunt; præsertim de communione primitiva fidelium, CAROLI Magni imp. zelo, penes nosmet instaurata nullo modo dubitare, quin erroribus pontificiis, qui sequenti tempore invaluerent, penitus & omnino immunis fuerit. Imperatorem illum, castioris & purioris doctrinæ vindicem, fontes mundiores melioresque castimoniæ pristinæ spoliari, & pro simplici ac sincera fide, detortam superstitionem neophytis inculcari voluisse etiam atque etiam negant. Sed cum vinculum ecclesiae catholicæ, ante CAROLUM M. multò Roma facta fuisset, non imperator ipse modo ad augendas opes sanctæ sedis con-

us juramento loci metropolitano obstrictus, Sve-
thiam, Gothiam & ceteras trans Norvegiam
insulas concionibus suis accessisse, inque pagano-
rum animis magnos motus excitasse **VASIO-**
VILLUS perhibet. Post non multo, cum Nidro-
siensis episcopus factus esset, in fatali prælio Sti-
kelstadensi **OLAVI** regis crucigeris (Kors-
mán) fortitudinem delenifica lingvâ sua inspi-
rasse, ad capessendam in partibus infidelium

F2 glo.

Spirarit, sed filii & nepotes ejus ad stabiliendam cœ-
cam obedientiam, imperii sui quoqve auctoritatem li-
beralitatemqve, incredibile quantum, contulerint; &
denique non œcumenicorum episcoporum insignia mo-
do Roma sibi multo ante vindicaverit; verum, quod
institutionem, in nostra gente, primitivæ ecclesiæ at-
tinet, *Anscharius* ipse neqve, nisi papæ bulla instru-
ctus legationem suam ingressus sit: quis qvælo! du-
bitat, cum canorum religionis penes nos primum
resonare inciperet, sonitu tubæ eodem quoqve pa-
patum insuluratum fuisse? In illa temporum, qvæ
cum fuit, ignorantia, qvi, inquam concipi possunt
majores nostri adeo pervicaci ingenio fuisse, ut po-
testati, qvam, edocti a præsulibus suis, papæ Roma-
no competere non dubitabant, detractum ipsi qvæ-
qvam avulsumque voluerint? Atqve sic qvidem cu-
ratus expensa re, non est quod in contrumaciam
aut religionis evangelicæ contumeliam quis C. Ibo-

gloriosam pugnam inflammasse, & denum cæsum regem ad consequendam martyrii consecrationem, in primis commendabilem reddidisse legimus. *TANGBRANDUM* Islandis datum apostolum, *HOLBERGIO* teste, in Saxonia natum, suæque vocationis partes non consilio, sed armatæ manus auxilio (med farden i návæn) obeuntem, huic cruciatorum palestræ in adolescentia quoqve operam dedisse, a vero non procul distans est opinio. Pertinuere ad eundem ludum olim *ODINCARUS* senior & junior etiam. quorum ille ab *ADALDAGO* archi-episcopo benigne suscepitus, absoluto rite studiorum curriculo, in Svetiam & Norvegiam episcopus ordinatus fuit, & denum postquam fidelium lucro animarum ditassem ecclesiam, præmia post mortem, meritis suis digna Bremæ quoqve accepit. Hunc *TOCKONE* Cimbrorum duce natum, scholæque Bremensi traditum literarum & pietatis studio supra commilitones profecisse, literarumqve peritia magno *Odinca-*

massi judicium trahat, quando parum ab iis honorari ait religionem nostram, qui cum orthodoxia *Caroli Magni* eandem plane consentientem esse urgent.

ro consanguineo suo plane non cessisse, testis est *VASTOVIUS*. Qui ex archi-episcopis Bre-mensibus Svetiam, post *ANGARIUM* tere-solus intravit, & confecto legationis munere, in Birfō diem obiit *UNNI*, Bremensis chori etiam alumnus erat, & ante assumptum metropoleos honorem, cathedralis præpositi *Leidradi* capellanum egit. Denique claris scholæ hujus alumnis (ne de ceteris obscuris & prope igno-tis quid dicam) suo merito demum accense-mus *OSMUNDUM* Scarenfium episcopum an vero archi-episcopum? Eundem abs *SIGERI-DO* Norrmannorum apostolo puerum Bremæ scholis commendatum fuisse, & cum quæ mo-nasticis scholis discenda erant, rite addidicisset, neque consecrationem Romæ ullam obtinere posset, a Poloniæ archi-episcopo Svetiaæ di-catum primatem, inque suo ad penates redi-tu, contradicente licet intolerabilis arrogantia Bremensi antistite, insignibus investituræ solitis ab *EMUNDO* rege inauguratim fuisse, una cum *ADAMO* Oernhielmius non obscure do-cet. De Fennorum primitivæ ecclesiæ præfoli-bus Vestro-Gothis, præsertim *RODOLPHO*

(Rolf)

(Rolf), qvod Scholam Bremae frequentarit & ex illa cohorte fuerit, qvæ in Esthia & Lettia profanum cultum eradicatum venerat, conjecturâ non improbabili semet asseqvi posse nonnulli sperant; ratione habita non temporis solum, in qvæ ad fœcundandam insimul Æstiam Fenniamque ultraqve missio incidit, sed & meriti & mercedis, cuius opinione in illo ludo discentium animi ea tempestate inebriati fuere.

§. X.

DE iis, qvæ Scholæ Bremensis opes affixerent, aphorismo seqvente nonnulla monebimus. Heic loci annotasse sufficiat, intrinsecus affluentiam opum desides fecisse rectores. Neque enim omnes similes fuere *ADAMO* Canonico & Scholarchæ, cuius circa divinum cultum solers studium fuit, neque cum militari mixta erat docendi ratio. Ceteri cum de eo maxime laborarent, qvomodo cum Marte artes conjungerent, & Palladis sub ancili, nescio qvâ ferruminatione, milites *CHRISII* scholares sui evaderent, per illas peregre susceptas profectiones, pennas, qvibus in altum evaderent, magis magisqve incitas fuisse, neque brevi adeo rena-

renasci potuisse atque amissæ fuissent, facile
quisque videt. Egit de eo multis in concilio
imperiali *HARTVICUS* archi-episcopus, ut ad
ovile suum scholamque Svedia una cum Dania
& Norvegia reverterentur. Verum furdo Dæ-
nia regi, furdis etiam nostræ gentis primori-
bus fabulam narrasse *MESSENIUS* & *HUB-
NERUS* & chronicus *Sclavici* auctor anonymous
non obscure produnt. Sedit Hartvicus adulto
seculo duodecimo, quo sacrorum præsidem in-
tra regni promeria Dania sibi multo ante con-
stituisset, & in eo nunc quoque Svethia erat,
ut archiepiscopum indigenam ipsa sibi quoque
præficeret. Qvam vero peramata pridem, hoc
tempore molesta penes nosmet redditia fuerit
adventitia ab exteris pietas & sedulitas, cum
videre pronum sit ex statutis provincialibus Ja-
cobi Erlandi (*Irrælis*) Upstiensis archi-episcopi,
ubi *Anglicos* & *Dacos*, maxime vero Germanos
& Fresones, puta Bremenies, cauterisatam
habere conscientiam, adeoque ceu vagabundos ma-
ximopere fugiendos esse præcipit, ad bibliothecam
Svethicam illustris viri C. NEIJELBLADII,
ejusque secundæ partis pag. CXXIX. benev. Le-

torem

clorem remitto; qui ex interdicto illo non longe videbit, quam seculo sequente decimo tertio quoque, pro opere pietatis, exterorum nostrorum genti sese obtruserint, de loco in locum transiverint & sub larva primitivae ecclesiæ apostolorum, nostratum simplicitati impuserint. Interim quam non spe & specie advenire solum, sed re & facto nostræ gentis reges etiam eo operam suam contulerint, ut in quibus eximia virtutis indeoles esculgeret, juvenes patriæ usui mitescerent, maturescerent, cum de rei literariæ intra Scandiam nostram fato progressuque dicendum venit, ex instituto commemorabimus.

§. XI.

Cum Bremæ in pejus omnia ruerent, sine ordine, quocunque vellent, monachi vagarentur, & per orbem Musarum athenæa majora minoraque non cantillationibus scholasticis cum indomita licentia ante conjunctis, verum omnigenæ eruditionis scientiâ passim & ubique personare inciperent, in ANGLIAM ab aliis iterum fuit; iterum in hesperias plagas ad perficiendam magis magisque eruditam virtutem.

alii

alii semet proripuere. Inter illos, qui magis utilis & solidæ intelligentiæ intuitu, in circumfluam ponto plagam concessere, Odincarus erat, cuius jam modo mentionem fecimus. Consilii sui auctorem & promotorem **CANU'UM MAGNUM** Daniæ regem habuit, neque ab instituto prius deslitit regiæ munificentie alumnus, quam omnes artes pervagatus esset, sapientisqve philosophi nomen sibi fin illa gente acquisivisset (a). Inter humiles è Svetia discipulos, Angliae magistrorum zelo perfectissimè eruditos, **BOTTIDUS** erat, Sudermannorum post non multò factus apostolus. Dicitur enixissimâ discendi intentione suâ factus gaudium & corona præceptoris sui. Mortem & martyrii coronam in reditu sibi accelerasse, palam notum est. Utrum præpostero studii genere, Anglis doctoribus illo tempore recepro, ipse sibi fata maturaverit, alii dijudicent (b). In illis Musarum sedibus, quæ in occidente effloruerent, **PARISIENSIS**

G schola

(a) An Odino numini ebarum hominem Odincar importet, id quod vult vetus in Adamum scholiares, in medio relinquitus.

(b) Angliae doctores calcaneo & pugno magis quam

schola, cœu inter stellas minores luna, enituit. Illam, ne in suum regnum arma aliquando converteret, summis privilegiis sapientissime ornavit Papa, eoque rite inito consilio, jurisdictionem regi creptam suo subjecit imperio. De ævo, quo primum Matarum domus aliqua in hac urbe celebrari coeperit, diversimode a diversis disceptari solet. Eandem a CAROLO MAGNO imperatore instauratam, ceterisque, quas in occidente erexit, antiquitate antecellere, plurimis placet. At postquam conitat literas & lingvas decoquenti Græciæ Galliam multo ante surripuisse; de JULIANO item A. Mancellinus testetur, quod librum assidue legerit, quem CONSTANTIUS Imperator ipse, suo uili scripsisset, cum Parisios, studiorum gratia, sibi abeundum esset (*): non e longinquo appareat, spero, ante CAROLUM, circiter quingentis annis, cultiora scholæ limina Parrhasiorum Graco-

rum palpo inculcasse illius ævi pietatem, imo de pessimimo modo habendis its, qui CHRISTUM invitare ciperent, immixta regibus consilia dedisse. OERNHIELMUS observat, hist. eccl. S. Goth. indice, sub voce Angli (*) Piccarti observ. hist. polit. I. pag. 29. fin.

rum novantiqua sede illâ (**) fuisse frequen-
tata. Quidquid sit, cum multo ante aetatem
Caroli, SEBALDUM Svetlico principe genitum
in Scholam Parisiensem transmissum tuisse, per
triennium inibi sublimioribus literis insigniter
operam navasse palam constet (c), de Parisi-
ensis Scholæ vetustate & multo ante, quam
vulgo creditur, facto in eandem undique stu-
diorum confluxu, non facile quisquam dubi-
caverit. Quidam, referri huc quoque possunt,
quod ante inventa sacra Christiana, *Druïdum*
in Gallia Scholæ passim obtinuerint. In iisdem,
JULIO CÆSARE & POMPONIO MELA
attestantibus, cum gentis nobilissimi, a parenti-
bus atque propinquis missi, vicenis annis læp-
morati sint, quid quæstio! ad veritatem appo-
site magis colligi potest, quam in illo Gallici
orbis meditullio Scholæ antra sua Druïdas habu-
isse fundata, præminentibus hisce seductoribus

G 2 d

(**) Ritteri Cosmogr. pag. 77.

(c) Messen. Scondiæ Tom. IX. p. 3., historiâ divorum
Saxonica præunte, item Gaffero & L. Surio, Scon-
diæ sanctorum & prælustrium hominum catalogo
inferior.

de defectione constilæ hausisse **JULIANUM**, & demum gentilismi defensorem acrem eundem propagatoremque evasisse. Sed missam tacimus illam de antiquitate Parisiensis scholæ contentiōnem. Cumq[ue] abdicatis superioris ævi studiis, in hanc scholam tot numero scholares ab arcto commigrarint, anteq[ua]m ad ulteriora transitum fecerimus, per q[ua]æ temporum spiramenta, ad incitas redacta Bremâ, Apollinares Lutetâ ludi in summum rei literariæ clivum evadere potuerint, ab instituto non alienum erit inquirere. Causa cur Bremenses sensim imminutæ copie, metropolitanorum superbia & contumacia erat. De **ADALBERTII** cum **EMUNDO** Svetiæ rege, de jure investiendi episcopum, contentione ante modo dictum fuit. Post paulo **LIEMARUS** cum **ERICO** Eiæ god Daniæ regi controversiam moveret super eodem canonici juris articulo, eidemq[ue] necessitatē impotuisse eundi Romam & petendi regno suo dignitatem hierophantæ domestici, suo adversus imperium præpostero zelo a **PASCHALI** papa II. meruit, ut jurisdictione in Daniam primum, mox cetera septentrionis regna cum posteris ipse multaretur & honore

honore archiepiscopalis sedis inde Scandia Longinum coli inciperer. Quo vero tato, an vero status peccato pontificem *LIEMARUS* adegerit ad non sacro suo, sed externi principis imperio velificandum in hoc calu, si quis scire avert, *OERNHIELMIUM & HUBNERUM*, & quos illi citant, veteres scriptores adire potest. Nostris in praesentia muneris erit, cur præteritis, quas alebat Germania, sedibus Musarum, qui longius discendo & exercendo procedere volebant, Lutetiam perrexerint, indigare. Erat Gallia hoc tempore quasi quidam mundi Parnassus & eruditorum metropolis, unde doctorum in omni eruditionis genere examina evolavere. Erat CORBEÆ alterum, per amoenissimo littore, claustrum, quo qui sacris invigilarent, noctates se jam ante conferre solebant, in Gallia situm. Venerat ex illa schola tacer senatus, qui penates sine lumine nostros verbi div. luce primum illustrarunt. Ex Cistercio Francia, monachorum ingentem turbam in suum regnum *SVERCHERUS* Svetiaz rex evocaverat, a quibus vernacula gentis illius nostri progenitores facilius, quam hodie nosmet addiscere potuere.

tuere. Erat Parisiense studium scientiarum sedes, ex qua illæ semet in universum orbem diffundere, uti modo diximus. ex qua sede recedere neque alumnorum alicui concessum erat, antequam in omni divinæ legis parte sufficienter edoctus esset. Jus Canonicum, quod cum philosophia Aristotelica Theologiam universam, saltem præcipuam partem ejus absoluebat, non serio magis alibi & quasi de lumine pectoris propinabatur. Ex illo puto universa terræ superficies irrigabatur. Cumque nulla juris species esset, quæ larvatam magis sanctitatem præferbat, quam registerium hoc ipsum, inde quæ ceterarum orbis partium sors erat, ut comitia & judicialia suffragia Parisienses doctores atque magistri quaque verbum occupaverint, idem Svethez nostræ quoque fatum accidisse invenimus, ut qui libertati religionis atque regni imponerent, qui sub specie cultus divini canonicatus uberes & opulentos invaderent, opibus illustres multi quotannis Athenas hanc invicerint, & scientiae opinione inflati post paulo penates iterum iterumque revicerint. Evilescente vero pontifice Romano, ejusque totatus jure turbato,

qui

qui factum sit, ut peregrinationes Parisios verum suscepit, motu labefactata eodem, consenserint, cum infra expromere consilium nobis sit, ad recensionem clarissimorum nominum, in quæ incidere potui, Parisiensis studii olim alumno-rum memet accingo. De Danorum & Nor-vegorum præstantioribus ingenii, quæ ad temet Parisiensis academia olim invitavit, nunc nil dico. Conferri super illa re non incommoda potest venerandi præfusili E. PONIOPPIDANI de Danorum extra patriam gestis, succincta nar- ratio; ubi de primorum temporum gentis lux studiosis prædicat, quod ERIC regis Menvedi stipendio gavisi fuerint, peculiare in urbe col- legium habuerint, &c ex illo ordine, puta Parisiensium popularium (Paris clercer) bonas literas Lutetiae multi publice professi fuerint. No- stratum, qui in argumentis theologicis & di- alecticis, præcipue vero ecclesiasticis decretistæ & legistæ irrefragabiles ibidem loci evalevere, si non majores, certe non minore numero fuere, ab ar- rate & imperio ERIC balbi, in primis vero MA- GNI Ladulæsi, quo Svethiæ rege regalior al- ter vix reperiebatur anno isto. Priore potiunte

principe, genus nostræ magistrum *RIGOR-DUM* quendam, aulicum concionatorem Parisiis egisse, & inter Franciæ chronographos *PHILIP-PUM* Augustum regem suum Christianissimi e-logio primum insignivisse, ex *Harleco* histor. Franciæ scriptore, vir eruditiss. Dn. O. Dalin in historia S. Goth. sua observat. (d) *ERICI* ex sorore nepote regnante, cum domi succresceret magna leges civium, qvæ preter imagines & decora majorum, ad rem publicam præclari nihil conferre ipsi scirent, & princeps idem non nisi artibus atqve meritis præmia virtutum destinassem temer, indigenatui desidi non simplici vice edixisset, qvi tacito pudore suam inertiam castigavere & ad illas artes addiscendas, qvi bus suo tempore utilia patriæ instrumenta evaderent, temer applicuere, multi mox sunt inventi (*). Inter illos eminere dixerimus *BRUNOLPHUM* Algothi Folckungum, Scarensem epis.

(d) Hist. Sveth. II. 115. huic adde urbis *Paris.* descript. I. pag. 10. ubi *Rigordus noster, un historien fidele,* regis sui fidelis historicus cognominatur.

(*) Adde sis Kirchn. Oratt. II. pag. 83. inqve Egmondo duce *Wilhelmo* inscitiam suam execrantis non dissimile exemplum lege.

episcopum duo de viginti annorum studii Parisiensis alumnū, qvem postqvam sacro ordini domī adscriptus esset, rigido pro tuendis libertatibus ecclesiasticis zelo, nec non bonorum suorum in pios usus (a) larga erogatione, hominibus sedīe suā gratissimum fuisse, & demum fato functum οὐρανού miris & stupendis gestis nullis non inclaruisse accepimus. Pertinebat ad eundem gregem Brynolphi in episcopatu successor BENEDICIUS; pertinuit post paulo etiam sanct. NICOLAUS Lincoensis præsul, qui sacrae theologiae ferventer insudavit & laureatus doctroratus insignitus fuit. Post trium viros hōcē episcopali mitra fulgidos, tempore non zeli gravitate interior erat regni primas OLAUS Treagdensis, qvem magistrum theologie & in

H decre-

(a) Percrebuit de magni nominis episcopo hocce, fama, magnorum virorum suffragiis subiecta, qvod duodecim amoenissimi ingenii juvenes gentis suā, sumtibus propriis Lutetiaz quotannis sustinuerit, sive que exempli auctoritate primos reformatæ ecclesiæ præsules, Upsaliensem & Aboensem præmonuerit, liberalitatem erga sui avi florem juventutis, eandem ipsis quoque exercendam esse. Cum verò plus satis animadvertisset juvenis ipse Brynolpus, qvam a

decretis baccalaureum (b) Parisiensem fuisse narrat archi-episcoporum Uplaliensium vetus chronicon (c). Eidem adjungimus Uplandie regione, qva archi-episcopus, eadem natum *MATHIAS*, & mox *JOHANNEM*, utrumque ecclesiae Uplaliensis decanum, qvorum apud exteros virtus & diligentia usqve adeo erituit, ut juris utriusqve Doctoris elogio alter, *Johannes* autem magistri Parisiensis titulo pulcher &

tractandis literis venationis studium procul abducebat, ne voluptuariae rei illius instrumenta, canes & aves (accipitres) domi qvisquam aleret, stipendiis suis serio edixit.

(b) *Baccalaureatus*, graduum academicorum apud exteros infimum genus est, candidaturae apud nosmet titulo & cognomini æqvipollens. In Parisiensi academia, postqvam reipublicæ formam seculo tertio decimo induere cœpisset, in bachelarios & magistros promotionem natam esse, non pauci existimant. Induxere vero non alio fine institutum idem patres isti, qvam ut corrigent isegre rōtor, qva ætatis & annorum legitima spatia, nescio qva virium fiduciā, anteverttere juvenum multi anhelant, summa imis miscent, & qvæ media sunt transiliendo, ad sapientiam sicut pervenisse putant, qvamvis supersint multa adhuc, qvæ plane nesciant atqve ignorent.

(c) *Benzel. monum. eccles. p. 42.*

insignis domum redierit (*d*). *ANDREAS*
Andreae And Uplaliensis præpositus, & qui
eundem proxime antecessit BERO, utrum ipsi
Parisiis, an verò alibi studuerint, certi nil di-
cendum habeo. Id de Berone scriptum inveni-
mus, qvod scholares Parisientes ex non mini-
ma parte bonorum suorum heredes transcrip-
*tit; quemadmodum de priore illo, puta *An-**
dreæ præposito citatum modo chronicon perhi-
bet, qvod cum sciret, qvot & qvanta, cum
minus honestè hospitentur juvenes, degeneran-
tis studii morumque invitamenta lese offerant,
*ex suis patrimonialibus bonis, *Magni Ladulåsii**
factus consiliarius, Parisiensis domum emerit, qvam
ecclesiaz Uplaliensi pro sustentatione pauperum,
*loci illius alumnorum deputaverit (*e*) & in mo-*
dum
H2

(*d*) Eadem monum. pag. 48. in. *AP. JO. OYDAM.*

(*e*) Imperii munificentiam majorem multo, qui bona
 indolis & justa parentela geniti essent, studiosi sunt
 experti, qui ad acqvirendam in lacris canonibus sci-
 entiam, privilegiata peregre loca convenienter. Te-
 statut id ipsum ordinis equestris de anno 1388. sta-
 tutum, quo cautum voluere illi, qvorum intererat
 qvam maxime, ut inter canonicos Strengnentes &
 dicæcæsos illius juventutem, qvæ apud exterros flu-

dum Scarenfis mox nominati, leges iisdem
qvoqve rogari curaverit, ad qvas studia sua
moresqve, tanqva Ariadnes filum, compon-
rent. (f).

§. XII.

Sed quis accuratam eorum nōminū, qui
ad Heliconis fastigium Parisiis ascenderunt;
quis theologiæ magistrorum, Juris doctorum,
baccalaureorum, & qvæ cum laude omnes co-
gere, recensionem inire potest? Animus esset
adducere nomina singulorum, qvæ hinc illuc
excerpsimus & in commentarios nostros retuli-
mus: Sed cum metuendum nobis sit, ne qui
in notitiam nostram venere tituli multo paucio-
res sint, qvam qvorum adhuc nescii sumus
atqve inexpertes, quantum ex illa laude studio-
rum Lutetiæ exantlatorum Aboënsis cleri recto-
res sibi decerpferint, in fine dispiciendum. De
MAGNO OL. TAVASIO, summo sacerdo-
tio dignissimo prælule (a) in vitæ & gestorum

memo-

diis operaretur, decimarum justa proportio semper
observearetur.

(f) Peringskiöldii Upl. monum. II. pag. 190.

(a) Confersis biographum illius Justenum apud Net-

memoria illius legitur, quod licet Pragensis magister fuerit, ab urbe redux Parisiis hyemaverit tamen, & plurimos theologiae jurisque libros, ad usum ecclesiae suae inde aequisiverit. Eundem Parisiis diu liberaliterque sustinuisse suum ex torore nepotem *JUSTIENUS & SPEGELIUS* memoriae prodidere. Erat *OLAIUS* avunculi sui successor, inque eodem illo ludo studia sua ad eam maturitatem provexit, ut lector Ethicorum primum, mox Parisiensis academie rector eorum, quorum intererat, suffragio dignus haberetur (b). Ascenderat ante illum in eundem dignitatis gradum *JOHANNES PETRI STUBB* (c) Aboensium episcopus, cui in laudem illud adscriptum invenimus, quod bustum S. *HENRICI* ærea lamina condecorarit, quæ in Nouensi ecclesia etiamnum superest & terenti vitæ actuum divi illius, pro ratione sui ævi, sa-

tis

telblad. biblioth. S. G. I. pag. 74. & 75.

(b) Nettelblads biblioth. S. G. I. p. 76.

(c) Stub & Green in Fennigia familiam pridem inclutam, certe de Fennis bene meritam fuisse, conferunt *Datus hist. Svec. II.* pag. 700. Ex illa stirpe, Eftubbiorum nobilis protapia, nec ne descendenter, nostrum non est in praetenti decernere. Id notum

tis eleganter & magnificè repræsentat (*d*). Plures constantiæ mansuetudinisque, nec non pacis bellique justitiæ laude conspicuos episcopos hujus orbis, *MAGNUM Serkilaxium, LAURENIUM Suriapā & JOHANNEM Par-*
gensem archipresbyteros primum, mox ecclesiæ nostræ pontifices & totidem Parisiensis scholæ Magistros (Maistari i bokalisti) consulo prætereo. (*e*) De omnibus in universum dixisse sufficiat, intendisse illos etiam omnem industriam, ne, quæ per patriam efflorescere cœpissent, pietatis & humanitatis studia, sua culpa obtorpescerent, istique provehendo fini, de re literaria, ad normam Parisiensis studii, penes nosmet in-struenda, consilium mite piumque, pro se quemque suscepisse-

§. XIII.

quod penes nosmet civis academicus Ostro-Botnien-sis, sub eodem nomine hodie quoque vitam modice & modeste colat.

(*d*) Dissertationem utramque confer de divo *HENRICO*, sub moderamine præsidis mei heic loci habitam.

(*e*) *CANUTUM POSSE* illustrem heroa, eundemque Viburgensem Castellanum, juvenem semet contulisse in acad. Parisensem ad perdiscendas artes liberales, inibique physices & chymicæ disciplinis sedulam operam navaffe, dissertationis de tonitru fabitio Viburg. auctor au-

§. XIII.

Suarum legum institutorumque, qvibus salus reipublicæ continetur, prope incios rudesque nostrates, in Romanensium disciplina manus tinctas lotasque circumtulisse dicere cœpimus. Dictum de jure Pontificio & qvæ illius tori sunt negotiis, qvod qvi in illo scientiæ genere laurum & magnificum nomen (*a*) ambire sibi proposuissent, circa Parisiensium doctorum scholas assidui fuerint. Sed sunt sua laude defraudandi neqve illi majores nostri, qvi ad acquirendam civilis Romani juris scientiam Biturigium, Tolosam, Aureliam & cetera Francicæ gentis emporia literarum convenere. Taxantur apud exterros *Juris consulti* nostri, præcipue vero *practici* antecessores, qvod penes nosmet eviluerit, certe non ut olim excolatur juris species ista, cum tamen ejusdem in omni re publi-

tumat. Illo vero artis sua pharmaco si tantam hostium manum solus ipse removerit, quantam renovisse fama vulgavit, inter frugi gentis nostræ studiosos, in paucis, iste suo merito numerandus.

[*a*] Qvendam nomine *Petrum*, ad Gothorum insulan incunabula sua referentem Parisiensis scholæ alumnū primum, mox societatis illustris rectorem egle Pon-

publica usum longe maximum, qvi utriusque legis, divinæ & humanæ periti censeri volunt, nulli non agnoscant. Sed sunt in manu testimonia non proximorum modo, sed & pristinorum temporum, qvibus in illa quoqve, puta civilis juris specie non parum profecisse Svecos, improbitas convinci possit. Recentioris ævi lictorum Romanorum numerum longe lateqve diffusum, in Svetia Themidos suæ præfatione iniit illustris *NETTELBLADIUS*. Nobis, qvi in antiquitatis scriniis executiendis occupati sumus, cum de *Aureliacensi* lyceo proditum inveniamus, qvod in illum campum non e Germania solum, sed ex Svetia multi quoqve Juris alumni mercatum venerint, nominare non pigebit optimorum civium unum vel alterum, qvi ad conditam magis solida & svavi legum scientia, superstitionem juris Pontificii, illius loci doctoribus sese tradidere. Nempe cum Aurelia-

rem-

toppidanus cum *Dalino* nostrate consentit. De juris utriusque doctore *Nicolaus Ryttingio* ne qvid dicam, quem Cancellarium *CAROLI CANUTI* regis fuisse, & qvod virtute ac prudentia sua in monte Brunonis patriæ hostes profligare adjuvasset, in magiæ suspicionem a Danis vocatum fuisse, annales perhibent.

rempublicam bene gerere & curas hominum re-
cte componere disserent studiosi, id qvod a
religione munericis sui abhorrere putabant Parisi-
enes canonici, ne ad summam & perfectam ju-
ris peritiam sibi qvid deesset, **NICOL AUS Sche-**
nningensis, Lincopea postea episcopus, Aureliam con-
cessit, ibique secundum ea, qvæ ex **Messenio**
jam ante meminimus, jurisprudentiæ utriqve
serventer insudavit, **PETRUM G A V E L I U M**
nostræ metropoleos ante centum annos consu-
lem, in academia eademi juris studio quoqve o-
peram dedisse, & expleto studiorum curriculo
a juridicæ facultatis doctoribus & antecessoribus,
juris utriusqve doctorem renunciatum fuisse, ex-
pressa typis recensio vitæ illius indicat. In stu-
dio Montispessulano diem obiit **OLAUS FA-**
SZONIJS canonicus Upsaliensis. In Cellensi mo-
nasterio S. Remigii (b) cœnobiam olim
egit qvidam nomine Petrus. Sub illius oculis
adoleverat **FULCO**, qvem, ineunte Christia-
nismo, summo Fennigiaæ sacerdotio fata ad-
motum voluere. Eundem sua manus manipu-
lum, inqve claustralí religione sua enutritum
cibis albs scripsit. In scilicet esse

(b) VASTOVII vitem aquiloniam edit. Colon. pag. 163. seq.

esse, loci abbas idem in literis ad regem & archi-episcopum regni datis, memoriae prodidit. Ne de recentioris ævi Juris canonici Doctore **Jona Hambreō** quid memorem, quem Parisiis studuisse & Professoris O. O. L. L. partes in illa academia implevisse diu, ex cognomenti ejusdem biographo nostrate cognoscere possumus.

§. XIV.

EX hac cohorte *Francica*, ceu seminario, qui in patria rem ecclesiasticam tuerentur, & circa sanctam (papæ) sedem vice militum excubias agerent, evocati fuere. Fuerunt maximam partem equestris ordinis, quorum in perfundendis cultus & disciplina ingenii, rationem dignitatis habendam esse reges Franciæ quoque edixissent. Quamdiu luxu & desidia minus corrupta esset res ecclesiastica, fructuotam operam horum lux reipublicæ quemque identidem præstasse constat. Ast cum gliceret magis magis, que pontificum tumor, & ad illum provehendum, in scholis, in republica spectarent fidei & virtutum experimenta tantum non omnia, neque nisi qui isti rerum culmini devovissent capita sua, ad honorata magisteria adscendere

pos-

Possent, invidia domi forisqve conflata primum, mox incendia civilia qvaqva versum erupere, qvæ in ceteris malis hunc quoqve effectum habuere, ut qvæ ex omnibus terrarum oris in Franciam hactenus semet effudisset studiola juventus, ne in transitu ultro citroqve facto immartigenas incideret rapto vivere adsvetos, & mox barbariei contra naturam effervescenti in accessu implicarentur, domi semet inde magis magisqve continuerit; & postqvam publicis malis plus satis ingemuisset, pro virium modulo, popularium non ex plebe qvisq; ad emendandam rem malam, qvæ mentium a sua republica, ab ipsis semet alienatarum caussa fuisset, curam converteret. Hodie utrum ad *Erouavia* eandem mores propendeant & adeo non ad artes pace belloqve utiles, qvam qvæ masculæ gentis nostræ indoli parum convenient, arripiendum, magnatum & divitum filii Lutetiam confluere solent, nostri non instituti res est pluribus dissquirere. Anteqvam vero ab hac §. manum refero, verbo saltē monendum, cur post tempora reformatæ religionis civilis juris studiosi Sveci, Dani, Germani in Gallia magis, qvam

loco propinqviore alio, galeri gestamine insigniri voluerint. RICHTERO in epistolis interprete hæc in primis caufa citatur, qvod cum in Germania nemo possit acqvirere sibi insignia ista, nisi impendio centum & quinquaginta coronatorum, in Gallia, quamdiu utriusque religionis libertas in regno obtineret, pretio coronatorum quatuor supra viginti, majorum non degener quisque decus idem non difficulter obtinuerit.

§. XV.

Fuere in illo errore non pauci, qvod in ANGLIA sedes omnis doctrinæ querenda esset. Quidquid in illo genere eximium esset, apud Anglos omne prodisse, aut saltem emulatione Anglorum scutum & exclusum esse jactarunt. Quamdiu pontifici non vestigialis adhuc gens facta fuisset, doctoribus & ludimagiistris, qui huc primum appellerent, illud quicquid laudis fuerit, nostrum nemo derogaverit, qvod apud nos missionis suæ partes strenue peregerint. Qvod verò monopolium eruditionis perenne ad se tractum velint, pro immotæ fidei articulo non facile agnoscent, qui a JULIO Cesare in Angliam literas, nec non virtu-

mores-

moresqve transductos fuisse noverint, & si qvæ
Druidum scholæ prius illa regione obtinuerint,
& Gallo ceterisqve Celtarum sedibus illuc im-
migrasse. Sed missam facimus illam in præsen-
tia disceptationem, & ad illa seqvioris ævi semi-
naria *ROMANA* nos convertimus, in qvibus
Angli, *Poloni*, *Sveci*, & nescio qvæ non Eu-
ropæ juventus mercatum studiorum non multo
ante exercuit. De Svecana juventute, *urbe* in *is*
pſa, pontificis obſeqvio devincta, heic loci no-
bis unice agendum. Ut doctrinæ & humanita-
tis ad te traductæ parentem eundem promte
magis salutarent nostri, Gallicanæqve institutio-
ni non plus fiderent, qvam quantum ex *thesau-
ris matris sue Romanae ecclœ accepisset, itera-
tis literarum exemplis, reges trium regnorum
horum persuadere procerum ecclesiast. primores
illi, pro te qvisqve sunt aggressi. Erat bullata-
rum epistolarum non alia summa, qvam ut ex
civibus juvenes, & ex illis præcipue nobili gene-
re sati Romam mitterentur, qvos castigatissima
Romani moris disciplinâ illius scholæ magistri
imbuerent, verius inficerent (*). Videri vo-
Juere*

(*) Magistros Romanos superbe gradiendi & belle com-

„ luere pontifices instituto illo, verba sunt OERN.
 „ HIELMIL, id agere studio & amore verae si-
 „ dei propagandæ, & dilatandæ per leptentrio-
 „ nem Christi gloriæ; sed, si amamus verum,
 „ dicere, cura illa secundaria fuit; altera autem
 „ illa erigendi in his partibus regni pontificii,
 „ primaria erat. Romam ipsis eundum erat,
 non solum qvod Romanâ lingvâ Numinis & re-
 ligionis cultus, ævi spatio illo, peragendus erat:
 verum inprimis, ut in reditu fidelium animos
 Romanæ ecclesiæ decretis imprægnarent, illoqve
 non segniter obtento fine, ad curas & vigilias &
 dimicationes cruciatas, nullo non orbis angulo su-
 scipiendas eorum qvisqve facilius adduci posset.
 Continet theologia Ottini, cuius summam in libro,
 qvi *Hatvanal* inscribitur, STURLONIDES est
 complexus, axiomata moralia multa, qvibus
 ad hominis civisqve officia, qvi duclum ejus
 auspiciumqve seqvebantur, omnes obligabantur.
 Optandum esset institutio, qvæ postmodum Ro-
 manæ obtainuit, virtutes morales perinde castè &
 integrè explicuisse & juventuti inculcasset. Ast
 quam

edendi modos alumnorum suorum animis cum cu-
ra inscripsisse vide sis *Lanzium* consult. p. m. 412.

quam secundum in propaganda utriusque ævi barbarie, tam sterile in proferendis ingenii utrumque clima erat. Veteri Romæ laudi credit, quod ubiunque provinciam in barbara gente fecisset, ibi mox ludos literarum aperuerit, ut institutis melioribus servitus duries emolliretur. Seqvioris ævi inititio Roma-
na sicut ad superstitionem & superstitiotorum dominatum omnis directa erat: hinc factum quoque, ut quæ ferro & castib[us] controversias dirimere ante alveta fuit pubes Gothicæ, ad dissimilata sibila sanctæ sedis patronorum, e matris iux gremio moleste discesserit; quin, ad quærendam peregre inanem Numinis timorem, quibus rerum habentæ traditæ essent, neque nisi ægre & timidè conseruerint. Si quærat a me quis qualia in pharmacopolio Vaticano compo-
sita unguenta spiritualia domum nostri reportaveret, sciendum libros temporum (tidebōfer) fuisse, in quibus quo canoro studio motuque sanctorum laudes ad congruentem eccl[esi]a concordiam cantitarentur, prescripsum erat. Erant Romuliq[ue] asylo non dissimiles scholæ hæc, quorum trahabantur quotquot cum credulitate ir-
ratio-

tationabili, cœcam obedientiam; cum rei civi-
lis odio ignorantiam miscuere. Dicit CONRIA-
GIUS rudioris literaturæ vestigia Romæ nullo
non tempore reperiri. Qvanta in canonicatibus
Romano-catholicis Svethe ignorantia regnave-
rit, epistola JOHANNIS Magni archi-episco-
pi ad monachos Vadstencenses testis est, qvæ
negligentissime in scholis educatam tui ævi a-
dolescentiam, iis, qvorum intererat, exprobrat.
Ex illa vero disciplinâ tantum ignorantiae mer-
catos fuisse sedatores ejus, ait, ut sacras lite-
ras non competenter legere, minus intelligere
scirent. Reos alsprioris censuræ ejusdem ipsi
semet peragunt Lincopenses canonici, cum
rogati sententiam de glisceente apud exterorū schis-
mate, in epistola ad regni consiliarios data,
pusiones & idiotas esse semet fatentur, qui con-
tra sententias & definitiones prælatorum mutare
non scirent nec auderent. Nempe congesta in-
favos mella civium fuci hi ociosè depalcebant,
Musis suis cantillabant, de talento suo aliorum
que augendo parum aut nihil solliciti. Ne ve-
ro in Dania rei literariae institutioni plus molei
insumtum qvis existimet, multos inibi episcopos
neque

neque calluisse nomina sua chartæ illinere, testis est *HOLBERGII* (a). Non de omnibus illorum temporum prælatis, Romanæ curiæ ecclesiæ illud relatum voluit historicus. Multi enim, si religionis & status in statu fundandi conservandique prævaricationem demiseris, variarum rerum scientia farragineque repleta pectora domum retulerunt. In quorum numerum transcripterimus suo optimo jure *HEMMINGUM GADDIUM* Lincopensem electum, *JOHANNEM & OLAUM Magni*, imo qui patriæ impensis patriam oppugnare Romæ didicerat, *GUSTAVUM* Trolle regni archiepiscopos. Fuere ex eadem familia *HENRICUS CAROLI & JACOBUS ULPHONIDES* etiam, ambo illi quoque ecclesiæ S. Goth. primates. Dicitur hic in theologia & jure canonico versatissimus magisterii gradum Romæ obtinuisse, summamque spiritualium atque temporalium rerum potestatem, una cum muneris sui inauguratione in templo ædis S. Brigitæ impetrasse (b).

K *Iustum,*

(a) Holbergs Dānske histor. tom. I. pag. mihi 493. in.

(b) Sicut in Serpentino vico Parisiensi domum publice constitutam habuit, quæ in illam officinam anhelavit

Istum, cum Romæ S. BRIGITTA ageret, in familiaritatem religiosissimæ feminæ sele deditis, & sideris calore illius spem segetis lux ad matritatem prorexisse, Vadstenense diarium non obscurè perhibet. Essent qvi ex eqvo Trojano isto prosiluere, & dissentienti secum ipsâ patriæ cædes & pericula creavere, plures adhuc nominandi. Sed cum uno fasciculo colligare velle omnes, plurium illorum incomperto mihi res sit plane impossibilis, qvorum mihi nomina suppetunt, ad calcem paginæ recensere minoris forte

Svecana juventus, de qua re dictum modo fuit: Ita urbe in ipsa quoqve palacium habuere, qvi peregrinationes religiosas & literarias Romam versus instituerent majores nostri. Erat illud prope campum floridum, ab ampla & operosa domo Farnesiorum non procul distatum, abs civi nobili Romana Francisca donatum. Habuit ædes illa oratorium peculiare suum, cui LEONIS papæ X. auspicio, verba inscripta erant: *domus s. BRIGITÆ de regno Svetiae instaurata.* Habuere nostrarates in ocio peregrino illo; suum quoqve typographum, in quo catholicorum ultimi primatis historia svecana typis primum excusa fuit. Substructioni & sustentationi operis illius subsidia per universum regnum identidem ab excursoribus exacta fuere. Nuncupato testamento opulentiores domi multi, ne obsolesceret institutum, perpetuitati illius prospexere.

forte dividix res erit (c). Id, anteqvam regredimur ex hac *Ausonia* mularum alumna ad studia citra Alpes posita, nostris olim freqvntata, prætereundum nullo modo, qvod quo o-

K2

ris

Qvin, ne qvid decesset, Cardinalitium collegium quoque indulgentiarum largitione opimâ, piis usibus iisdem quoque subsidio venere. Ista contigere omnia, quamdiu sedi Romanae obnoxia esset Svetia, aut servitutis continuandæ illius spes aliqua affulgeret. Postea verò qvam expirarent istæ peregrinationes Romanae, & ad educendam pietate Romana, sobolem suam ordines regni, evangelici iam facti, consentire nollent, hospitalis S. Brigitæ retinendi, dividendi & rerum eodem pertinentium retrahendarum, omnis illico nobis adempta potestas erat. Quidqvad de jure pristino suo & præsenti injuriâ, cum pontifice reges Svetiæ per *Possessivum* curiæ apostolicæ legatum non simplici vice expostulaverint. (c) De *MAGNO SERKILAXIO* Aboënsi episcopo, Parisiensis scholæ alumno & Theologiae magistro paulo ante diximus. *Senis* in Italia comes palatii idem creatus fuit. De ceteris sine ordine recensendis novisse sufficiat, qvod peregrinabundos omnes, sicut *Ulyssis* socios, externarum rerum studium, cui se afflictim mancipassent, prope dementarit. Pertinent ad illam classem *BENEDICTUS GREGORII & JOHANNES BENEDICTI*, in artibus magistri & decretorum primæ & secundæ laureæ doctores, iidemqve Upsalienses archi-episcopi. Ubi doctoratus insignia sua obtinue-

ris sibilo reges nostros olim in rem suam elicer
re pontifices sunt aggressi, eodem cum retro
ruere coepit res illorum, ad culturam animi
prius Romæ quam aliis locis quærendam, Sve
thiæ

rint, mihi non constat. Id de posteriore notius notissi-
mo, in pontificum *disciplina arcani* præclarissime
versatum fuisse & ad captandam, sine suffragio po-
puli, ecclesiasticam & secularem potestatem infinita
dona, cum in patriam redditurus esset, papam in
eundem effudisse. Præter jam nominatos *BIRGERUS MA-*
GNI, Strengensis præpositus decretorum doctor salu-
tatur; caluum, in quibus excommunicationis fulmen
cum officii privatione, conjunctim, an vero separa-
tum quis incurreret, apprime sciens. Dicitur a *CON-*
RADO Rogge Stregnensi episcopo idem sanctissimi pa-
pæ subdiaconus, qui e studio Perusino laureatus e-
vasisset. Imo de episcopo modo nominato, ut &
Jobanne Magno electo archi-episcopo constat etiam,
quod Perugiensis studii alumnus uterque fuerit, iis-
demque juris & theologiae summos honores, patres
loci illius prolixissime contulerint. Ad Romanam
curiam *Jobannem* mox divertisse *Buraeus* refert, ut in-
stitutione & convetudine doctissimorum virorum ta-
lis evaderet, qualem respublica Svethiæ illo tempo-
re efflagitaret,
Ad academiam *PATAVINAM* peregrinationem literari-
am Danorum plures instituisse, & ob navatam, dis-
ficiillimis temporibus, operam, *Cbr. Ostenfeldium* prorecto-
rem in imagine ærea atque argentea cohonestatum

thiæ juventutem glebæ eidem addicti alii quo-
que invitarint. Intendit non alium mente &
cogitatione sua scopum **OLAUS MAGNUS**
archi-episcopus in epistola ad regem **GUSTA-**
VUM

fuisse, *Pontoppidanus* refert. Qui Lycei illius histori-
am nuperrime scripsit, & cujus in actis erudit:
Lipsiensium recensio habetur, illustrium multo plu-
rium discipulorum, pontificum, regum, electorum
& nescio quorum non ad illud gymnasium pere-
gre adventantium, numerum ostentat. Nominat in
ceteris **GUSTAVUM ADOLPHUM** omnis ætatis atque me-
moriæ Svecorum regem maximum, quod diadema te
regni fulgens minorennes adhuc, comitis Suderman-
niæ nomine adscito, per integrum annum, lingvæ
Italicæ addiscendæ causa, Patavii versatus sit, &
durante tempore illo, publicis **GALILÆI** a **GALL-**
LÆIS prælectionibus sedulo interfuerit. Ista vero,
quales quantasque ex solido & vero vires, relatio-
trahat, hujus loci non est curatius indagare. Mi-
hi cum in mentem venit, qua religione & fide
Principes sese patriæ obstringere illo tempore soliti
fuerint, ne qua parte religionem evangelicam peri-
clitari sinerent, prope incredibile videtur, quod im-
maturo adhuc regni hæredi, in illa hæreticæ pravita-
tis acropoli, studiorum gratia versari permiserint,
quibus cura commissa, ne miserè jactata ante modo
navis in scopulos inferretur; Ordines & Senatores
regni intelligo, qui ne a doctrina venenata quid
detrimenti caperet respublica, privatim peregre pro-

*V*ULM Romæ data, in qua regem monet, ut Vadstenense monasterium una cum arce refici et conservari curaret, usui regiæ proli sexus se-
qvioris. Filios autem, præcipue in spem imperii
genitum ad frequentandum secum commercium
literarium invitat, neque nisi quæ ad summam
rerum pertinerent, consilia principi sese suppedita-
tum

ficiscentibus studiolis non alias scholas, quam quæ
orthodoxæ fidei essent, frequentari oportere, severè
edixissent. *GUSTAVUM GUSTAFSONIUM* de *Vasaborg* co-
mitem & episcopum in purgatissimæ pietatis nutri-
cula academia Wittebergensi rectorem magnificen-
tissimum egisse, parentemque in pugna Lipsiensi vi-
ctorem, e cathedra *Lutheri*, quo par erat eloquio
solertiae plenissimo, sempiternæ gloriæ consecrassæ, u-
na cum auctore alio, in dissertationibus *Luis Buchnerus*
testis est. De parente vero *Gustavi*, donec certiora
edocti fuerimus, huc non immerito transscribimus
Upsaliensium literariæ rei collectorum de *HUETIO* ad
„institutionem *CAROLI XI.* regis evocato, testimonio-
„rum: vix credibile videri, quod sacris Romano-Ca-
„tholicis addictus idem, quamvis eruditissimus, se-
„renissimæ Matris & regni procerum suffragiis un-
„quam delectus fuerit, cui Regis & filii unici in li-
„teris instituendi cura committeretur. Quid qui
regis regendi potestate jam ante instructi fuere,
quod *ALEX. SEVERI* Imperat. mater intellexit: *Vitis*
regis, quam hostis, magis metuenda esse, illi quoque
yiderint, attenderint, neque nos dubitamus.

taturum promittit. Sed qui plus satis ante novem
rat rex sagacissimus, ad fallendum, sub specie ami-
citiae et officii, omnem in agro romano compa-
ratam esse sanctimoniam, per speciem honoris
assimulatam familiaritatem, stili sale mero post non
multo explosit. Post paullo *HOSIUS Cardi-*
nalis, idemque Varimannorum (d) in Po-
lonia episcopus fabulam eandum lusit, compel-
lans una cum conjugi *JOHANNEM regem*,
ut adolescentes gentis suæ industrios, sex mini-
mum Romanum mitteret bonis literis expoliendos,
qvibus libros inde, suis sumtibus, papa provide-
ret, quo instructiores in antiqua fide Christiana
in patriam inde reverterentur (*). Quid ad
alienandum ab evangelica religione animum prin-
cipis, advocati Romani illecebrae istæ effecerint,
regis filii apud historicos facta recensio fatorum
indicat; conducefaciunt scholæ urbe in ipsa &
IVX 2
vici.

(d) Confer de *Vermelandia* dissertat. Londini Scano-
rum habitam: itemque de *Vanorum sedibus priscis*
& hodiernis dissertat. Aboeniem pag. 42.

(*) Videtur ad eundem scopum amentata esse ponti-
ficiis Rom. oratio ad Abyssinorum regis filium, cuius
in itinerario Ægyptiaco P. Lobo exemplum prostat,
& qva non conquiescere debere principem nonet,

vicina gente erectæ, in qvas ad discendum res non optimas dolo, nonnunquam furto etiam in florente ætate nostratium multi abrepti fuere (e) Est in sua, de hodierna facie ecclesiarum Romanarum, commentatione nupera *Urbanus Cerri* ab illa trauede neqve alienus, cum a generis et sectæ suæ titanibus poscit, ut urbe in ipsa Daniæ missis collegium, *Lutetiaeque*, in gratiam Svecanæ juventutis, de novo communitas aliquæ instauretur; sperans sine dubio ad capiendos utrinque pisciculos, illud non in cassum projectum iri pectoris rete. Sed cum ab ista πλάνη & μοδοῖς specie, unâ cum exorta evangelii & ingeniorum luce, satis ante septentrioni cautum sit, quid ad restaurandum heic loci regnum papisticum possit, quid valeat consilii nova designatio ista, non sensibus orbus aut oculorum lumine captus quisque videt (f).

§. XVI.

anteqvam Aethiopia universa ad pedes divi PETRI procumberet, & in Vaticano cœlum ipse inveniret.

(e) Inter illos præclaræ indolis pueros, qui domesticae disciplinæ parentum, pia fraude furtoque, subdueti fuere, puer undecennis historiæ Svetlicæ pater *Johannes Messenius* quoque numerandus. Illius ingenium cum egregium esse perspicerent Jeluitæ; vide-

§. XVI.

Cum patescere magis magisqve &, qvod dici-
tur , in forum proterri inciperent artes,
qvibus satis diu romana Siren orbi imposueret,
neqve inter status arcana amplius numeratum
fuit, Romæ necessario subigi & adlevessieri de-
bere, qvi gurgite vasto ecclesiam regerent, ad
constitutas propiore loco nuperas Pieridum do-
mos peregrinatio literaria nostratium demum re-
spexit. Est in agro Brunsvicensi Scheningense stu-
dium situm. Urbem coloniam Gothorum esse
qvis dubitat? In istas vero sedes avitas, depo-
sita barbarie, una cum Danis & Norvegis Sve-
cos ex academia Parisiensi reduces confluere so-
litos fuisse, et ex illo ciuium ordine theologiam
inibi multos professos fuisse, Pontoppidanus obser-

L vat

rent quantum ipsorum artibus insidiisqve promoven-
dis, lapsu temporis profuturum esset, dum modo
in ipsorum gremio institueretur, clam parentibus,
Lojolitico infectum visco, natali solo suo avulsum
fuisse, ex registraturis archivi regii ad annum 1608.
p. 5. 6. patet. Conferunt etiam ampliss. viri O. CEL-
SII de meritis & fatis Messeniorum disserit. p. 8.
(J) Auctoris captandi consilii hujus meminere colle-
ctores novantiquorum ecclesiastic, ad an. 1717. p. 861.

vat (a). Erat quartodecimo seculo *PRAGÆ* a *CAROLO IV.* imperatore academia instaurata. Ex illa schola & *JOHANNIS HUSSII* sinu, Fennigiae nostræ *Josephus* (b) prodidit re & nomine *MAGNUS* episcopus, cuius jam ante mentionem fecimus. Cumqve in illa portico inter sacerdotium & imperium amoris aram instrui fecisset doctor Bohemus, inde factum mox etiam, ut disciplinæ placidissimæ alumnū suum doctoremque in reditu omnes domi amarent, eum ceu religionis pariterque regionis fidissimum custodem, rarissimo ante illud tempus exemplo, omnes observarent, & demum ad salubria consilia ab eodem haurienda, penes le hiematum reges insuper arcesserent. Inter scholares Pragenses, qui senescente seculo XIV. Vadstenensium religionem ingressus fuit, *Johannes Caroli* quoqve salutatur, qui si idem
fue-

(a) *Pontoppidanus* de Danorum extra patriam rebus gestis par. I. pag. 381. scholæ & scholasticorum in ibi docentium discentiumqve, *Eckardo* præente Hanoverano, mentionem injicit.

(b) *Nettelblads* *Schwedische bibliotheqve* p. I. p. 74. quo cum conferri meretur dissert. Aboensis de præfectura Virmoënsi, p. 68.

fuerit, cujus sub nomine Joannis Præf^t mox renovatur memoria, in *d*iaro loci & religio-
nis illius, *Chrysostomi* alterius instar conciona-
tum fuisse, volumina de sanctis multa compi-
lavisse & *Bibliam* cordetenus scivisse omnem chro-
nici auctor testis est, & qvia de affecta gre-
gis sui ignorari ipse noluit, illud quidquid fue-
rit laudis intra conscientiam premere, nobis
neque consilium visum fuit. Iterum postquam
inopinato, nescio quo casu, Bohemiâ Musæ exactæ
fuerint, exdemque Germaniæ locis aliis super
aliis, præcipue verò *LIPSIENSI* vetusta urbe,
ceu sureuli ex succisa arbore repullulaserent,
accidit post non multo, ut turbam non exigua-
m juventutis svecanæ eodem secum etiam pel-
lexerint. Venos inter nostrates, qui seculi pie-
tatem cum literis ibi imbibierunt, & mox lau-
ream doctoralem in illa recens instituta acade-
mia obtinuere, *CONRADUS BITZIUS* (c) ca-
stellani Aboënsis filius erat, præpositus primum,

L2

mox

(c) Bitzianæ gentis schema genealogicum habetur in
dissert. cl. *Nobergii* de *Olavi & Johannis Magn.* vita
& meritis. Bitz, Besse, Nesbit, vernaculo idiomate
quid importet, nostrum nemo ignorat.

mox cathedræ ejusdem factus episcopus, Prostat in parochia Saguenſi ejusdem thronus, gentilitio insigni affabre sculpto condecoratus. Sequebatur ille *CHRISTIERNI* Danici regis partes contra *CAROLUM CANULL* regem indigenam. Cumqve qva antecessor ejus, erga imperium pietate minus effervesceret; regem enim feudo, quo vicitaret, Raleburgensi suo excludere annitebatur: credibile videtur, qvod si rem divinam factori eodem loci utriqve convenissent, sella curuli eadem ægre contineri potuissent.

§ XVII.

Dixi modo de temporibus illis, qvibus de unione systematica trium regnum retinenda aut deserenda, similitates nobilium & ecclesiasticorum gliscere cœperunt. Qvx inde fūnestissima patriæ incendia eruperint, non hujus loci est describere. Facta solemnī dictaturæ papalis ab renunciatione, è longo veterno domi, sicut aliis locis, societas literariæ evigilavere. Durante vero æstu eodem, illud in vicem cumuli, malum patriæ nostræ accidit, ut non aduersus sacram cohortem magis, qvam versus socii-

Iocios Danos, ne nos suo ludibrio illi læderent,
ope & opera omni laborandum fuerit. Habuit
utraqve gens penes se constituta universalia &
trivialia studia, qva de re in posterum. Ea-
dem Svethi & Dani promisevè invisebant. Sed
qvem morem fortunæ & dignitati nostræ rei
perniciosissimum esse multis declaravit, qvi sub
persona **D. HEMMINGI GADDII** in Danos
invectivam elucubravit (a), dicens ad nostra
gymnasia non alio prætextu Danicam accede-
re juventutem, qvam ut exploratis nostrarum
regionum lemitis & diverticulis, ad suos rever
tantur, ducesqve hostium nostrorum effecti ar-
ma in nosmet, pro imprudentia nostra, con-
vertant. Scilicet videtur rationem & effectum
politicum eundem respexisse peregrinationis liter-
ariæ genus hoc ipsum, qvem jam ante scho-
la pontificiorum, qvales in patria non ante
multo, in Belgio vero, servitutis eccles. An-
glicanæ auctoramento, hodie dum papæ Romani
affertores sustinent; fine codem prope, qvo du-
rante

(a) Legitur invectiva illa ad finem histor. Svec. **JOH. Magni**, cum *Vesperiano libertatis Venetae scrutinio den-
tatae chartæ, omnino comparanda.*

rante etiamnum gentilismo, juvenes in Dania procreatos, Upsaliæ, apud primariam Deorum sedem, sui ævi religionem moresque, qvibus in medio sitæ res utriusque regni haec tenus stetissent, addidicisse, marmoris Runici fide, *Vor-mius & Stephanius* perhibent. (b) Papismo verò proiecto *BIRGERUS LINDEBERGIUS*, qvi per varios gradus ad archie-episcopatum Lundensem pervenit, Scarensem scholam juvenis freqventavit (c). item qvi reformationis tempore, episcopus Lincolensis designatus erat M. *CLAUDIUS Scheningiæ* monachus, inqve lucem apud Danos suscepitus, sed spiritu apud Svecos imbutus dicitur; eujus in monumentis ecclesiasticis vita recensio illud omnino peculiare habet, qvod funeris efferendi illius negotium feminis commissum fuerit. Id qvod factum videtur ad exemplum *CORTIUSII* antecessoris Patavini, qvem ad illudendum popelli vanitibus mersum ingenium, ut duodecim viridiibus pannis amictæ puellæ corporis sui exuvias ad

(b) Vid. hujus prolegg. in *Saxonem* p. 10.

(c) *Nordische Biblioth.* p. III. p. 196,

ad sepulcrum deferrent, testamento cavisse, Lanzius testis est (d). Erat *JOHANNES JERECHINI* una cum *ARNOLDO & TORLA-CO*, intrusis regno primatibus, natione Dacus. Erant ambo *BELLENACKII*, Scarensis & Stregnensis episcopi ex Jutia oriundi. Utrum fratres fuerint incertum. dissimillimi ingenii fuisse certissimo certius est. Pro patria, cuius dulcedinem aliquamdiu gustaverat *VINCEN-TIUS*, mortem strenue oppetiit. Alter cum tyrannidis sine lege exercitæ Christicino regi fax & tuba fuerit, quantum ab invicem distet utriusque studium in ferendis de publico bono suffragiis, res ipsa loquitur. *HENRICUS* ejusdem gentis episcopus *Arosiensis*, qui in prælio *Fodvigensi* satellitio fratrum minorum (vid. *Holberg's* histor. Dan. ad an. 1135. & qvæ de scho-la equestri Bremenium p. 40. nosmet annotavimus) polemarcha datus fuit, quale elogium meruerit, conferri potest præsidum cathedræ illius historia à generosiss. cancell. reg. consiliario D:no von *STIERNMAN* nuper edita. De *LAURENIO* Norvego (KlosterLæse) sub

(d) Lanzius Oratt. p. 744.

sub specie instaurandæ apud Holmentes cathedralæ *LUTHERI*, bibliorum cathedralium strenuo direptore, pontificiæque in Svetiam reducendæ proxeneta indefesso, heic loci nil attinet dicere. Erit de magisterii publica voce illius, qva ceu tabo scholas patriæ inficiebat, in seqventibus commodior dicendi locus. Plures ex Dania alumnos indagare, qvi ad accelerandam noxam genti nostræ, camenas Svetiæ visitavere, & non ante acqvievere quam triumphatæ Svetiæ vexillum in meditullio regni secure defixissent, consilium non est hodie, postquam ejusmodi hominum in historia svecana major, quam vellemus, copia prosteret. Ex Svetiæ, qvi pro Danis militiæ pericula subivere, infinites multos; qvi ecclesiastica aut politica dignitate aliqua in illa gente effloruerent, phœnicie rariores numerabis. Inter episcopos, qvi seculo reformationis medio fere dioecesis in Aboensem nostram rexere, *PETRUS FOLLINGIUS* erat vir solide doctus. Illum Hafniæ studuisse pridem, & in illa academia Beanorum depositorem fuisse, non sine invidiæ obtrectatione *JUSTIENUS* perhibet (e).

§. 18.

(e) Nettelblads Schwed. Biblioth. part. I, pag. 89. cui

§. XVIII.

Nscholis, an verò domi; in terræ illius gre-
mio, ubi nascimur, an verò apud exterorū
opportuna magis sit lectanda juveniliu[m] annorū
institutio, inter rei literariæ, id est canonici
& civilis juris proceres, olim magis qvam hodie,
tractata qvæstio est, eademq[ue] pro diversa rei-
publicæ, convalescentis an verò emorientis, con-
stitutione, diversimodè disceptata. De priore
qvæstionis articulo agere nostrum nunc non fert
institutum. De posteriore, si, qvi a Jove Roma-
no stant, sententiam sunt dicturi, pullos nido
implumes depellendos, alienigenæq[ue] gentis li-
bidini atq[ue] fraudi exponendos esse, videbit non
procul, cui de rei literariæ nostræ statu pristino
commentatiunculam præsentem relegere, & qvam
simplicitati nostræ protervè illusum fuerit, at-
tendere non molestum fuerit. Qvæ vero mala
affection aciem & aspectum nobis ante fustulerit,

M

ut

recensioni certe non male accommodaveris ethicæ
Christianæ γνῶμην illam: Clandestinae inimicitiae, cum
sub larva pietatis & charitatis se oculere gestiunt, pro-
dunt se improviso saepe, & in ludibrium emundioris or-
bis erumpunt. Confer de i[n]venusto Veneris Lips. pul-
lo commentat. Pufendorffii, p. 27.

ut qvid monstri parturiverit, ad non nostrum sed peregrinum solum ditandum, plantatio directa, non nisi serius perspexerimus, prodigo non dissimilis res appetet. Ut sementem quis fecerit: ita segetem frugi, an vero intempestivam reselectum iri, veteri monemur apophthegmate. In civitate non aliter se gerunt homines, quam pro ut docti fuerint in academiis. Qvod si accidat, ut rem publicam capessituri juvenes in illis exterorum officinis edoceantur, non quibus suæ civitatis decus sustineant, sed quibus cuniculis alienigenæ, quam suo principi studiosiores evadant, quis temporum disciplinam istam non corruptissimam videt? Isti non adhærescendum, verum pedem ab ea protinus retrahendum esse ad stipulabitur, spero, omnis, qui quid in ingeniorum cultu positum, quid terra consuetudo per manus tradita & roborata ad legis vincula primum, mox ipsum cerebri septum perrumpendum valeat, secum reputaverit. Ad illam magnæ dividiae noxam respexit se generosissimarum mentium educationem, regnante papismo, plus satis notum. Non ut hodie peregrinitatis studio, sed privati compendii,

præ-

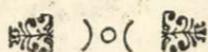
præcipue verò diripiendæ publicæ rei ambitu. foras extrudebantur. Qvam verò ingenua & liberalis cura fuerit ab institutoribus exteris alienigenæ gentis institutioni impensa, qvales illi fumos vendiderint, hi verò laureati licet, suos in fruge penates deceperint, agite, dispiciamus. Ad divinæ legis studium officii necessitudine omnes obligamur. Adeo verò in momentis doctrinæ Christianæ asserendis rudes plerumque fuere hī nostri domum relati, ut afflantem auram peregrinam qvamcunque, præterqvam sumis suis, & demum illo resoluto nidore, non nisi fulminum obnunciatione dirâ prævertere occupavērint. Juris publici & privati institutiones aulæ pontificiæ scabies invaserat. Qvæ in cœtu & senatu domi transigenda erant, non ad sui soli, suæ gentis indolem, sed juris utriusque Romani genium omnia conformanda erant. Istiusmodi vero disciplina publica qvantam qvælo! labem vastitatemque felicitatis civilis progressui acceleravit? Ne SENATORUM filii exterorum studia sibi ambitione conciliarent, sine permisso suo extra Italiam peregrinari iisdem AUGUSTIUS non permisit. Cum qvid mali præ sagiret legum in-

scia,

fcia, moris patrii ignara, & demum laiciviâ & lu-
perstitione delibuta juventus, qvi emunctioris na-
ris esent, domi nonnulli viderent, ne turbidorum
societate hominum, ab alma fide cives sui distra-
herentur, majestati patriæ in tempore consulere
intenderunt. sed qvibus pro præstito officio, in
vicem redhostimenti, non nisi fata ante diem red-
dita fuere. *Cimbriae* vicinæ aulus idem magis pro-
sperè successit. In illa, cum qvi in Gallia & Ita-
lia diu morati fuissent, episcopi in primis, secun-
dum leges, qveis in illis locis adseverissent, Ponti-
ficias & Justinianæas jus sibi dici postularent, qvi
patriæ usui & honori consultum voluere, antiquas
leges & consuetudines, qvas falsa auspicia ex-
punctionis, revocavere, & *NOMOCANONIS*, Grajo
sub antiquo, & honoro nomine, publici juris fe-
cerunt. Ad illum modum licet exemplum nobis
fecere vicini, a peregrinæ institutionis operosâ via
ad nosmet iterum redeundi; nescio qvi factum ta-
men, ut architectonicæ prudentiæ laticem domi
inarescere, & mysticæ religionis admistione, oppi-
lari nostrates penes se permiserint, usqve qvo pere-
grinationibus intempestivis, civitatis spoliario foræ
obstrui, patriæ juventutem nativo succu imbui,
artesqve ad sacræ & civilis rei administrationem
necessarias domi doceri, orthodoxiæ evangelicæ re-
staauratorum REGUM unus præcepit, alter perfecit.

ni enigia SOLI DEO GLORIA.

enigia

Nstā wällinen Toisvotus.

SOh, siis kynä kyndähöön
Lähde, ole alamainnen,
Isännälles eulialainen;
Eoscas otit pähälles työn.
Ald esteit etees ota,
Joista cowa tule sota
Et mä coht sun pöytään lyön.
Sillä aica joutu täckir,
Jona vistämällen merkix
Toisvotuxen edes tuon;
Joca tutki, custa oppi
Kuohis Suomes alcuns otti,
Cuca sen meil oli suon;
Joca wireydens eautta
Tiedon sijt meil edes tuotta,
Lopul tåmän vanhan vuon!
Hei, jo wajols runo haaxi,

Ol'sin sanan taicca eari
Wielä lijurist kirjoittan
Tåmän Herran hyvist arvist,
Joilla leauniset on alust
Sorita nocal soiwottan?
Van cose ltuuin ajatusis,
Suomen runoin sorituris,
Eulki runo wieral maal,
Jot en enå ennättämty
Eikä aju läsittämty.
Kynä vistois väydan all.
Våd:än nyt siis totta todell,
Toisvotan myös sanal colmel
Armo runsaast sumolan;
Ettås ep:s enännyisit,
Wissaudes lisännyisit
Hyödytyyex Isän maan!

ER. JOH. BLOM.

Cum a re frumentaria paleas discernere minus an-
xia cura sit, quam officinæ typographicæ offensis implica-
xi nullis: quæ forte contextum, non sensum turbant
~~magis~~, si vacabis LECTOR, corri-
quentia.

Pagina 7. lin. 1. lege: *Si quae.* Pag. 10. lin. 16.
lege *cœnobitas.* Pag. 14. lin. 5. lege *Longobardis.*
Pag. 15. lin. 15. lege *verò.* Pag. 30. lin. 18. lege per-
tenderint. Pag. 33. lin. 3. lege *ab initio.* Pag. 37.
lin. 15. lege *enutritus fuerit.* Pag. ead. in not. lin. pe-
nult. *dele rico.* Pag. 46. lin. penult. lege *pennas eo-*
rūm. Pag. 58. lin. 21. lege *corrigerent.* Pag. 64 lin.
10. lege *Nosmet, qui.* lin. penult. lege *profugare.* Pag.
74. not. lin. ult. lege *obsolecerent.* Pag. 92. lin. 24.
lege *succo.* Commata omissa aut suo non debito
loco posita, cum sibi tribui *operae prætendant,* ex
ista re nobis neque quicquam assumimus.

